

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2021

Monika Bílková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Počátky propagandy a její obraz ve vybraných
amerických literárních dílech přelomu 19. a 20. století**

Bakalářská práce

Autorka práce: Monika Bílková

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radek Malý, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.4.2021

Monika Bílková

Bibliografický záznam

BÍLKOVÁ, Monika. *Počátky propagandy a její obraz ve vybraných amerických literárních dílech přelomu 19. a 20. století*. Praha, 2020. s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Radek Malý, Ph.D.

Rozsah práce: 104 497 znaků

Abstrakt

Tato bakalářská práce nahlíží na vybraná díla americké literatury z přelomu 19. a 20. století z trochu jiné perspektivy. Zatímco slovo „propaganda“ si obvykle spojujeme s totalitními a autoritářskými režimy, krásná literatura pro nás dnes většinou představuje formu oddychu a příjemné zábavy. Každé literární dílo je však vědomě či nevědomě obrazem své doby a zejména druhá polovina 19. století byla ve Spojených státech amerických turbulentním obdobím plným změn a paradoxů. Jak se drsné společenské konvence a všeobecně uznávaná přesvědčení, která se objevovala i v „zemi neomezených možností“ razící demokracii a hodnoty jako svoboda a rovnoprávnost, projevíly v klasických a dodnes uznávaných dílech velkých literátů? Podařilo se spisovatelům a hrdinům z jejich příběhů uniknout ze spárů nekompromisního sociálního diktátu nebo mu vlivem okolního nátlaku nakonec podlehli? V teoretické části práce se nejprve seznámíme s definicemi propagandy a všeobecným historickým kontextem. V praktické části si pak charakterizujeme jednotlivá literární díla a poté přistoupíme k jejich samotné kvantitativní a komparativní analýze. Jaké čtenářům poskytují svědectví o stavu tehdejší společnosti, a jak moc mu vzdorují nebo do jaké míry ho naopak podporují?

Klíčová slova propaganda, americká literatura, přelom 19. a 20. století

Abstract

This bachelor thesis observes selected American literary works written at the turn of the 19th and 20th centuries from a bit different angle. While we usually associate the term “propaganda” with totalitarian and authoritarian regimes, fiction presents a way of entertainment. However, every literary work, whether consciously or subconsciously, still reflects the particular period. Especially the second half of the 19th century was a very turbulent era full of different changes and paradoxes. How have then the generally acknowledged notions and beliefs, as well as the harmful and challenging social norms, which have been ironically emerging even in the democratic “land of infinite possibilities” and values such as freedom and equality, been reflected in works that are respected and read to this day? Have the authors and the heroes of their stories managed to confront, and eventually escape the merciless social dictate or have they succumbed to it under the ambient pressure? The theoretical part of this thesis will introduce the definitions of propaganda as well as the general historical context. The practical part will then characterize and analyze the individual literary works. What do they say about the society at that time, and to what extent do they oppose or support it?

Keywords propaganda, American literature, the turn of the 19th and 20th century

Title The Beginnings and the Reflection of Propaganda in Chosen American Literary Works at the Turn of the 19th and 20th Centuries

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu této práce, doc. Mgr. Radkovi Malému, Ph.D., za projevenou trpělivost, rychlou zpětnou vazbu i cenná doporučení.

Obsah

ÚVOD	1
TEORETICKÁ ČÁST	
1. PROPAGANDA	3
1.1 STRUČNÁ HISTORIE POJMU PROPAGANDA	3
1.2 DEFINICE PROPAGANDY	4
1.3 TYPOLOGIE PROPAGANDY	9
1.4 PROPAGANDA A JEJÍ ANALÝZA	9
2. HISTORICKÝ KONTEXT	11
2.1 PROBLEMATIKA OTROCTVÍ	11
2.2 VÁLKY	12
2.3 RASISMUS A MIGRACE	14
2.4 AMERICKÁ PROPAGANDA NA PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ	15
PRAKTICKÁ ČÁST	
3. OBRAZ PROPAGANDY VE VYBRANÝCH AMERICKÝCH LITERÁRNÍCH DÍLECH	18
3.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH DĚL	18
3.2 ANALÝZA	18
3.2.1 <i>Daisy Millerová (Daisy Miller)</i>	18
3.2.2 <i>Dobrodružství Huckleberryho Finna (The Adventures of Huckleberry Finn)</i>	24
3.2.3 <i>Editha</i>	32
ZÁVĚR	37
SUMMARY	39
POUŽITÁ LITERATURA	41

Úvod

V současnosti má literatura několik funkcí, ale beletrie představuje především jeden z příjemných a dodnes hojně vyhledávaných způsobů trávení volného času. Ať už si u čtení takové knížky čtenář chce odpočinout, pobavit se nebo naopak zažít napětí, společným jednotlivým prvkem všech těchto žánrů je jakýsi dočasný únik od reality. Jenže co když je to, od čeho chceme utéct, paradoxně vlastně mnohem blíží, než se na první pohled může zdát?

Když se řekne „propaganda“, každému se spolu s tím, co představuje, vybaví i různé formy jejího šíření. Zatímco drtivou většinu z nich si spojujeme především s totalitními a autoritářskými režimy minulého století, literatura zastávala významnou roli v šíření prospěšných a poučných i škodlivých a nebezpečných myšlenek samozřejmě již mnohem dříve, přičemž tato práce se zabývá přelomem 19. a 20. století. Jednalo se o velmi bouřlivé období plné změn, které zasáhlo celý svět, nicméně události, k nimž došlo konkrétně na území Spojených států amerických, nadále formují křehkou budoucnost této země, protože dodnes zůstávají hluboko zakořeněny v myslích jejích obyvatel. Zároveň však, navzdory převratnému a nepopíratelnému technickému pokroku, drtivá většina společnosti pořád zastávala velmi konzervativní a zdrženlivý přístup, a to ať už se jednalo o vztahy, oblékání nebo život obecně. Literární díla z této doby, stejně jako z každé jiné doby vypovídají o tom, jak se tehdy žilo. Do jaké míry je ale tento obraz pravdivý? Vybrané tituly pocházejí z per autorů, kteří jsou řazeni mezi nejdůležitější literáty nejen svojí doby. Tito spisovatelé jsou dokonce považováni za tak výrazné, že se o nich učí ve školách. Je však možné na jejich slavná díla nahlížet i z trochu jiného úhlu pohledu?

V první – teoretické – části práce si nejprve objasníme definice propagandy. Pojem to rozhodně není nový, ale během celých staletí svojí existence si tento jev postupně prošel mnoha proměnami, které je pro jeho ucelené pochopení a vysvětlení záhodno znát. Nezbytné je rovněž nastínění širšího historického kontextu. Pro orientaci v jednotlivých dílech je totiž podstatné mít především povědomí o dění, které jim předcházelo, a také které po jejich vydání následovalo. Zmíníme si proto ty nejzásadnější okamžiky v historii Spojených států amerických, které se na přelomu 19. a 20. století odehrály. Vnímání děl i jejich autorů se v průběhu času rovněž měnilo, proto dojde také na seznámení s klíčovými

fakty z životů těchto spisovatelů. Opomenout nesmíme ani anotaci konkrétních děl. Bez jejich stručné charakteristiky by bylo velmi obtížné provést analýzu, která je pilířem praktické části této práce. Vzhledem k tomu, že drtivá většina použité literatury je k dispozici pouze v angličtině, byl v citacích použit vlastní překlad. Kupříkladu povídka *Editha* je k dohledání jen v anglickém originále, jelikož na českém trhu ani není dostupná. Pro účely této práce to ale nebylo na škodu – spíše naopak.

Jak již bylo avizováno výše, praktická část práce se skládá z analýzy vybraných literárních děl a jejich následného srovnání. V čem – jestli vůbec v něčem – jsou si zkoumané tituly podobné? Na co se který z autorů ve své knize soustředil, a jak se historické události tehdejší doby promítly do chování a vlastností postav a v neposlední řadě jazyka, který spisovatelé použili? Spojují protagonisty podobné názory? A jaké vlastně jsou? Jde o nezpochybnitelně věrné a objektivní ztvárnění tehdejší společnosti? Nebo spíš o viditelnou nebo naopak trochu skrytou propagaci jednoho či druhého stanoviska? Pokud totiž krásná literatura není nástrojem propagandy ve společnosti převažující ideologie, jaké stanovisko k ní zaujímá? Zůstává k ní lhostejná nebo se angažuje náznaky „mezi řádky“? Na všechny tyto otázky se následujících řádcích pokusíme dobrat odpovědi.

Teoretická část

1. Propaganda

1.1 Stručná historie pojmu propaganda

Jak ve svojí společné publikaci *Propaganda and Persuasion* o etymologickém původu slova propaganda uvádí Garth Jowett a Victoria O'Donnel, tento pojem je odvozen ze stejnojmenného latinského výrazu znamenajícího šíření. Jedná se o gerundium slovesa „propagare“, které by se dalo přeložit jako rozhlášovat, rozšiřovat a rozmnožovat. Původně se však sloveso užívalo hlavně ve významu biologického rozmnožování. Dnešní společnost má ovšem termín propaganda spojený spíše s politickým prostředím. Jowett a O'Donnel počátky propagandy s politickým kontextem zasazují již do dob antického Řecka, kdy o této souvislosti hovoří tehdejší filozofové a historikové jako Platón, Aristoteles či později Xenofon, Sokratův žák. Nedá se říct, že by se vůči propagandě vyloženě vymezovali, jelikož tehdejší umění rétoriky bylo založeno především na schopnosti přesvědčit ostatní – bez ní by se dobrý řečník jen těžko obešel. Zároveň však tito učenci kladli velký důraz na pravdivost tvrzení, a také na zásadní roli logiky a rozumu. Propaganda se ve velké míře uplatňovala v průběhu staletí - pochopitelně zejména u vladařů a vojevůdců, kteří potřebovali upevnit svou moc i pověst respektovaných a obávaných osobností. V šestnáctém století podle Jowetta a O'Donnel sehrála propaganda nezanedbatelnou roli jako nástroj šíření myšlenek německého kazatele, reformátora a teologa Martina Luthera, přičemž o století později si pak propagandu významně osvojila římsko-katolická církev. První zásadní písemnou zmínku o slově propaganda je totiž možné najít rovnou v názvu kontrolního úřadu Sacra congregatio de propaganda fide (doslovně znamená Posvátnou kongregaci pro šíření víry), který s jistými obměnami jako Kongregace pro evangelizaci národů funguje dodnes. Toto kolegium kardinálů bylo založeno papežem Řehořem XV. v roce 1622 za účelem rozšiřování misijní činnosti katolických kněží a upevnění pozice katolické církve v době zmítané nepokoji a opětovně sílícími reformačními tendencemi. Tento nejranější výskyt slova propaganda v psaném textu potvrzuje také *Slovník mediální komunikace*. Od současného způsobu chápání se pohledem dnešního člověka toto křesťanské pojetí propagandy až tolik neliší, protože právě zde se začala rýsovat a formovat onen negativní podtext propagandy, nicméně dříve byl tento termín vnímán mnohem neutrálněji, protože šlo jednoduše o přirozené vyjádření

vlastního přesvědčení a vyznání¹ bez propracovaného plánování nebo dalších postranních úmyslů. Ačkoliv by se propaganda v rukou církve tedy v jistém smyslu vlivem výskytu charakteristických vlastností jako „přísná kontrola a jednotvárnost“² dala považovat za pomyslnou první vlašťovku aktuálního nahlížení na tento pojem, mnohdy dokonce skoro až pejorativní konotaci, která v dnešní době převažuje, slovo propaganda nabylo o dost později. Propaganda se stala opravdu nechvalně proslulým pojmem zejména vlivem masivního užívání totalitními režimy v minulém století.

1.2 Definice propagandy

Na propagandu je v současnosti nahlíženo hned z mnoha perspektiv, a to napříč různými obory jako historie, ale rovněž politologie, psychologie, a v neposlední řadě také žurnalistika. Skutečný výzkum slova propaganda započal až ve dvacátém století, ačkoliv možných definic, ve snaze jasně vymezit a vysvětlit tento pojem, se ve výsledku objevilo nepřeborné množství. Podle francouzského sociologa a historika Jacquese Ellula, který k propagandě ve svojí publikaci přistupuje jakožto k sociologickému fenoménu³, nicméně existují dva sice diametrálně odlišné, ale zároveň základní přístupy, které jsou svým způsobem stěžejní pro ty ostatní, které se nachází tak někde uprostřed.

S první ze zmíněných teorií, které si Ellul všímá, přišel v 50. letech minulého století francouzský myslitel Jacques Driencourt. Ten dle Ellulovy citace prohlašuje, že se za propagandu dá označit jednoduše „všechno, neboť do všeho, co se nachází v ekonomické či politické sféře, se této síle podařilo proniknout a upravit k obrazu svému.“⁴ Na druhé straně tohoto názorového spektra potom podle Ellula stojí domněnky těch výzkumných pracovníků a badatelů z oblasti společenských věd, kteří naopak rezignují a „od termínu *propaganda* chtějí zcela upustit, protože jej není možné dostatečně a uspokojivě definovat podle žádného stupně přesnosti.“⁵ Jelikož však Ellul oba tyto

1 ROSS, Sheryl Tuttle. Understanding Propaganda: The Epistemic Merit Model and Its Application to Art. *Journal of Aesthetic Education*. Champaign: University of Illinois Press, 2002. [online] č.1 [2021-01-02] S.17. Dostupný z www.jstor.org/stable/3333623 . ISSN 0021-8510

2 CUNNINGHAM, Stanley B. *The Idea of Propaganda: A Reconstruction*. Westport: Greenwood Publishing Group, 2002. ISBN 0-275-97445-6. S. 15

3 ELLUL, Jacques. *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York: Random House USA, 1973. ISBN 0-394-71874-7. S. 5

4 Tamtéž, s. 11

5 Tamtéž, s. 11.

přístupy označil za „nepřípustnou kapitulaci intelektu“⁶, tak pochopitelně neuznává ani jeden z nich. Jako výstižný a pravdivý ovšem autor nevidí ani citovaný výrok Marburyho B. Ogla, že propaganda je v podstatě „jakákoliv snaha změnit názory nebo stanoviska...Propagandista je tedy každý, kdo svoje myšlenky sdílí se záměrem ovlivnit svého posluchače.“⁷ Na základě tohoto tvrzení by se dalo konstatovat, že se s propagandou setkáváme takřka ve všech běžných každodenních situacích, protože ji využívá „každý, kdo s někým vede konverzaci na jakékoliv téma“.⁸ Podle tohoto kritéria by se tím pádem za propagandistický dal považovat výklad učitele ve škole, ale spadal by sem i obyčejný rozhovor dvou přátel. Právě z tohoto důvodu Jacques Ellul tento pokus o stanovení definice nebere příliš vážně a nepovažuje jej za směrodatný a žádoucí pro další využití při rozsáhlejší zkoumání – je totiž až příliš „zjednodušený“⁹, a také až moc obecný. Jeho pohled na propagandu je již ovlivněn poválečným smýšlením. Zpočátku se Ellul v podstatě distancuje od určení jednoznačné komplexní definice, protože podle něj „navzdory všeobecnému přesvědčení propaganda není tak jednoduchý a prostý jev“.¹⁰ Tím navazuje na názor Leonarda W. Dooba, který nejprve tři roky po skončení druhé světové války (shodou okolností v roce symbolizujícím nástup komunismu v Československu) propagandu zřetelně vyhodnotil jako „pokus o ovlivnění osobností a kontrolu chování jednotlivců“¹¹. O více než čtyřicet let později ale ve svojí eseji s prostým názvem *Propaganda* od možnosti jasně propagandu definovat nakonec upustil. V průběhu svojí publikace se Jacques Ellul nicméně dobírá „neúplné definice“¹², která zní a je formulována následovně: „Propaganda je soubor metod užívaných organizovanou skupinou, jejímž účelem je vyvolat aktivní či pasivní účast v té skupině jedinců, která je psychologicky sjednocena a začleněna do organizace v důsledku psychologické manipulace.“¹³ O charakteristických rysech propagandy ještě bude řeč. Nyní si však v souvislosti definic zmíníme také jiné zdroje a autory, kteří přichází s ještě o něco konkrétnějšími a ucelenějšími výklady. Ty jsou pro tuto bakalářskou práci obzvlášť užitečné a stěžejní také

6 Tamtéž, s. 11.

7 Tamtéž, s. 11.

8 Tamtéž, s. 11.

9 Tamtéž, s. 11

10 Tamtéž, s. 61

11 DOOB, Leonard W.. *Public opinion and propaganda*. New York: Henry Holt & Co., 1948. ISBN 978-0-208-00513-7. S. 390

12 ELLUL, s. 61

13 Tamtéž, s. 61

proto, že doposud víceméně abstraktní pojem propagandy pojmají jako daleko hmatatelnější jev. Jednou věcí jsou totiž následky propagandy, které se odrážejí na chování zmanipulovaných lidí a tou druhou to, co jim předcházelo – motivace k jejímu užití a samotná akce, která pozdější reakci spouští.

Drtivá většina definic propagandy má s tou od Jacquese Ellula společné negativní vnímání tohoto pojmu, které – jak již bylo řečeno – započalo už v době, kdy se propaganda ocitla v rukou církve. Zejména novější pohledy na propagandu jsou pak plně formovány špatnými zkušenostmi pochopitelně zejména z druhé světové války. Ovšem ještě předtím, než byla propaganda zneužita totalitními režimy, se k tématu vyjádřil Edward Bernays, který se do dějin zapsal jako otec public relations. Založení tohoto zdánlivě nového oboru Bernaysovi zajistilo uznání a úspěšnou kariéru, ale z jeho publikace s jednoduchým, ale výstižným názvem *Propaganda* vyplývá, že public relations a propaganda toho mají vlastně hodně společného a až tolik se ve výsledku neliší. Bernays hovoří o „nové propagandě“¹⁴, kterou popisuje jako „novou techniku“¹⁵, respektive novou verzi původní formy propagandy z první světové války. Bernays se mimo jiné odkazuje na jedno z čísel dodnes vycházejícího měsíčníku *The Scientific American*, kde „orodují za obnovení užívání tohoto pojmu v jeho řádném významu“¹⁶, jelikož „došlo k nešťastnému překroucení slova propaganda“¹⁷, přičemž konkrétně „k této změně došlo během první světové války“.¹⁸ Přestože se termín propaganda dočkal tohoto „hrozivého“¹⁹ významu, Bernays zůstává spíše optimistou a přimlouvá se k nadějnějšímu pohledu, protože v jistém smyslu ve válečné propagandě spatřuje možnost jiného budoucího uchopení. Propaganda se totiž podle něj „vyskytuje ve všech oblastech a mění náš obraz okolního světa“²⁰ a vzhledem k tomu, že právě z tohoto důvodu tu s námi určitě ještě nějakou dobu „propaganda zůstane“²¹, bylo podle Bernayse jen otázkou času, kdy dojde k dalšímu využití propagandy. Zkušenosti již z první světové války a „ohromující úspěch“²², který během ní propaganda zažila, totiž „pár inteligentním lidem zaměstnaných v různých

14 BERNAYS, Edward. *Propaganda*. New York: Ig Publishing, 2005. ISBN 0-970-31259-8. S. 55

15 Tamtéž, s. 55

16 Tamtéž, s. 49

17 Tamtéž, s. 49

18 Tamtéž, s. 49

19 Tamtéž, s. 49

20 Tamtéž, s. 53

21 Tamtéž, s. 54

22 Tamtéž, s. 54

oblastech života“²³ v jistém smyslu doslova „otevřely oči“²⁴ a stačily k „probuzení možnosti ovládnutí veřejnosti a jejího způsobu myšlení“. ²⁵ Bernays nicméně tuto skutečnost nepovažuje za neobvyklou nebo dokonce znepokojivou a nesprávnou, protože i přesto, že si je „plně vědom toho, že slovo *propaganda* s sebou nese v myslích mnoha převážně negativní konotaci“, určení, jestli je propaganda doopravdy „dobrá nebo špatná závisí na naléhavosti příčiny jejího užití, a v neposlední řadě také na správnosti zveřejněné informace.“²⁶ Nadto je Bernays přesvědčený rovněž o tom, že v „uspořádání současné společnosti je tento postup nevyhnutelný.“²⁷ Domnívá se totiž, že propaganda je ve skutečnosti „výkonným orgánem neviditelné vlády“²⁸ a zasahuje do všech oblastí – podle Bernayse se týká nejen politiky, ale třeba i charity či vzdělání.²⁹ Edward Bernays v souvislosti s vlastním pohledem na propagandu ovšem zmiňuje dvě další důležitá jména, která by nebylo záhodno opomenout ani v této práci. Jedním z nich je H.G.Wells, anglický spisovatel, který je se svým o něco starším francouzským kolegou Julesem Vernem považován za spoluzakladatele dodnes velmi oblíbeného žánru science fiction. Druhou osobností, o níž Bernays hovoří, je pak americký novinář, a také filozof Walter Lippmann.

H.G.Wells zdaleka není jen autorem fikce. Do jeho děl se totiž povětšinou poměrně explicitně promítaly jeho především socialistické, politické (pacifistické) a rovněž filozofické názory. Ani Wells tedy nemohl ožehavou a citlivou problematiku propagandy opomenout, a tak je debatu na toto téma možné najít například v jedné z kapitol jeho knihy *Guide to the New World: A Handbook of Constructive World Revolution*. Wells si podobně jako Bernays uvědomuje „zlé asociace“³⁰, které jsou se slovem propaganda spjaté, ale zároveň také podává vysvětlení pozdější deteriorace jeho významu a důvodům, které k ní vedly. Na spojení propagandy s církví, které je považováno za její počátky, Wells nepohlíží negativně. Podle něj bylo toto úplně první pojetí propagandy a její účel „věcí naprosto slušnou, nevinnou, nezkaženou a opodstatněnou“. ³¹ Wells zastává názor, že propaganda byla poctivou a s dobrými úmysly vykonávanou „misionářskou činností, nad níž nevisel

23 Tamtéž, s. 54

24 Tamtéž, s. 54

25 Tamtéž, s. 54

26 Tamtéž, s. 48

27 Tamtéž, s. 47

28 Tamtéž, s. 47

29 Tamtéž, s. 47

30 WELLS, H.G. *Guide to the New World: A Handbook of Constructive World Revolution*. London: Victor Gollancz, 1941. S. 85

31 Tamtéž, s. 85

stín nepravdivosti.“³² Wells vnímá šíření tehdejšího poselství jako „tak prosté a jasné, jak jen to bylo možné.“³³ Raná propaganda se tak nevyznačovala promyšlenou strategií ani manipulací – hlavní roli hrála upřímnost a „nefalšovanost víry a přesvědčení“³⁴ těch, kdo se myšlenky snažili předávat dál. Problém ovšem nastává ve chvíli, kdy dojde ke zneužití propagandy, kteří „pravdu znehodnotí“.³⁵ Ve schopnosti udržet důvěryhodnost a neposkrvněnost propagovaných informací tak Wells spatřuje tu nejnáročnější a nejtěžší výzvu.

Přístup Waltera Lippmanna k tématu propagandy už je o něco razantnější, což je ostatně možné se dočíst například v jedné z jeho vůbec nejznámějších publikací s názvem *Veřejné mínění* (v originále *Public Opinion*). V tomto díle, které vyšlo v roce 1922, tedy 4 roky po skončení první světové války, si Lippmann nebere servítky a bez okolků vyjadřuje svůj postoj k propagandě. Vymezuje se vůči ní a zdůrazňuje, že ji má na svědomí skupina lidí, kteří ostatním „zabraňují v nezávislém přístupu k dané události, a kteří upravují zpravodajství o této události tak, aby vyhovovala jejich záměru.“³⁶

Autoři Gareth S. Jowett a Victoria O'Donnell, kteří už v této práci byli zmíněni v souvislosti s jejich knihou *Propaganda and Persuasion* konstatují, že dát dohromady ucelenou definici propagandy je poněkud oříšek. Nakonec se ale dobírají k následující formulaci: „Propaganda je úmyslná a systematická snaha formovat vnímání, manipulovat poznávání a ovládat a řídit chování za účelem dosažení odezvy, která odpovídá požadovanému záměru propagandisty.“³⁷ Propagandu zároveň označují za vysoce „interaktivní“³⁸, a také za „podkategorii přesvědčování a rovněž informací.“³⁹ I Jowett a O'Donnell se ve svojí publikaci tradičně opírají o studie některých dalších autorů. Ať už se ale jedná o psychology (Anthony Pratkanis, Elliot Aronson, Alex Carey) nebo další vědce z jiných oborů jako sociologie (Leo Bogart), odborníků na komunikaci (Shawn J. Parry-Giles, Nicholas O'Shaughnessy) nebo historiky (Bertrand Taithe, Tim Thorton) a politology (Terence H. Qualter), jedno mají společné: po pročtení a shrnutí jejich definic

32 Tamtéž, s. 85

33 Tamtéž, s. 85

34 Tamtéž, s. 85

35 Tamtéž, s. 85

36 LIPPMANN, Walter. *Public opinion*. New York: Macmillan, 1922. S. 42

37 JOWETT, Garth S., Victoria O'Donnell. *Propaganda and Persuasion*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2012. ISBN 978-1-4129-7782-1. S. 7

38 Tamtéž, s. 1

39 Tamtéž, s. 7

vyplývá, že propaganda je historicky zakořeněná, detailně a chytře propracovaná a dobře promyšlená forma komunikace, která často pracuje i s různými symboly, vyobrazeními a slogany. Zdůrazněna je i její vysoce interaktivní povaha, která vždy spoléhá na aktivní participaci posluchačů, kterým je určena a jejichž uvažování ovlivňuje a mění.

1.3 Typologie propagandy

Garth S. Jowett a Victoria O'Donnell uvádějí dvojí nejzásadnější rozdělení propagandy. První propagandu dělí na agitativní a integrativní.⁴⁰ Zatímco agitativní propaganda se snaží cílovou skupinu vyburcovat k aktivnímu jednání, které by ideálně mělo vyústit v nějakou „zásadní změnu“⁴¹ ve společnosti s větším dopadem, integrativní propaganda se naopak zaměřuje na pasivizaci publika, aby nekladlo nežádoucí odpor.

Druhé rozdělení hovoří o třech formách propagandy - bílé, šedé a černé. Bílá propaganda chce ve svých posluchačích vyvolat co nejvyšší možnou „důvěru“⁴², které se snaží dosáhnout prostřednictvím „přesných informací“⁴³ pocházejících ze „správně identifikovaného zdroje“.⁴⁴ Černá propaganda je ovšem naproti tomu jejím pravým opakem. Zdroje, které černá propaganda využívá, jsou buď „skryté“⁴⁵ nebo „odkazují ke zcela vymyšlené, neexistující autoritě a šíří lži, naprosté výmysly a klamavé informace“.⁴⁶ Šedá propaganda pak logicky stojí „někde uprostřed mezi bílou a černou propagandou.“⁴⁷

1.4 Propaganda a její analýza

Pro správnou a úspěšnou identifikaci a přesnou analýzu propagandy, jejích cílů a jejího strůjce je nejprve potřeba být obeznámen i s jejími charakteristickými rysy a vlastnostmi. Propaganda se jakožto druh komunikace řídí svými zákonitostmi, které umožňují v první řadě úspěšné předání jejího hlavního sdělení cílové skupině. K tomu, aby propaganda mohla začít opravdu účinně fungovat a oslovit co největší počet možných adresátů, je nutné držet se čtyř hlavních principů. Za tyto pilíře, na nichž propaganda stojí, považují Jana Drtilová a František Koukolík jednoduchost, opakování a oslovení emocí a

40 Tamtéž, s. 17

41 Tamtéž, s. 17

42 Tamtéž, s. 17

43 Tamtéž, s. 17

44 Tamtéž, s. 17

45 Tamtéž, s. 18

46 Tamtéž, s. 18

47 Tamtéž., s. 20

představivosti,⁴⁸ přičemž čím je komunikace stručnější a prostší, tím by měla být přesvědčivější, působivější a poutavější vlivem citového zabarvení, které jí dodá na naléhavosti, důležitosti a akutnosti. Jakým způsobem toho propaganda dosahuje? Americký teoretik komunikace a politolog Harold Lasswell zmiňuje čtyři hlavní strategie, které propaganda využívá. Patří mezi ně: „mobilizování nenávisti proti nepříteli, udržení náklonnosti spojenců, zachování přátelských vztahů a pokud možno získání přízně doposud neutrálních stran, demoralizovat nepřítele.“⁴⁹ Důraz je kladen především na pošpinění pověsti onoho nepřítele.

V případě analýzy propagandy je nutné si položit několik otázek. Při shrnutí těch nejzákladnějších z nich v rámci jedné věty Karen S. Johnson-Cartee odkazuje na Laswellovu formulaci jednoho z nejznámějších modelů komunikace. Původní Laswellovo znění se stalo inspirací pro doplněnou a pozměněnou formulaci, o níž hovoří Johnson-Cartee: „kdo říká co, jakým kanálem, s kým (spíše než komu) a s jakým efektem.“⁵⁰ Do debaty o analýze propagandy se zapojují také Garth S. Jowett a Victoria O'Donnell. Analýza propagandy je z jejich pohledu velmi „složitá“⁵¹ vzhledem k tomu, že by měla zohledňovat „historický výzkum, zkoumání propagandistických sdělení a médií, vnímavost vůči reakcím publika a podrobné zkoumání celého propagandistického procesu.“⁵² Jowett a O'Donnell nakonec přichází s rozsáhlým seznamem deseti kroků analýzy propagandy.

48 DRTILOVÁ, Jana a František Koukolík. *Základy stupidologie: Život s deprivanty II*, Praha: Galen, 2002. ISBN 80-7262-078-9. S. 116-117

49 LASSWELL, Harold D. *Propaganda Technique in the World War*. New York: P. Smith, 1938. ISBN 978-1-61427-506-8. S. 195

50 JOHNSON-CARTEE, Karen S. *Strategic Political Communication: Rethinking Social Influence, Persuasion and Propaganda*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2004. ISBN 0-742-52882-0. S. 152

51 JOWETT, O'DONNELL, S. 289

52 Tamtéž, s. 289

2. Historický kontext

V této kapitole budou zmíněny ty nejzásadnější události, z přelomu 19. a 20. století, které výrazně ovlivnily stav společnosti a promítly se i dílem propagandy do jejího uvažování.

2.1 Problematika otroctví

V dějinách Spojených států amerických snad neexistuje kontroverznější, diskutovanější, kritizovanější a citlivější téma, než jakým se v průběhu let stalo otroctví. Bez znalostí jeho historických souvislostí nelze pochopit ani události minulosti, ale ani současnost, v níž se pořád setkáváme s otázkou rasismu.

Když se řekne otroctví, v souvislosti se Spojenými státy americkými se asi většinou vybaví především druhá polovina 19. století. Počátky otroctví v USA ovšem ve skutečnosti sahají již do první poloviny 17. století – konkrétně se jedná o léto roku 1619, kdy „holandská obchodní loď prodala dvacet Afričanů jako smluvní sluhy v Jamestownu ve Virginii.“⁵³ V této době tak započal pozvolný proces, který se v průběhu 19. století rozrostl do obřích rozměrů. Nárůst počtu otroků markantně stoupl a z původních 20 otroků „kolem roku 1860 žilo ve Spojených státech 4.4 milionu Afroameričanů, přičemž skoro 90 procent z nich byli otroci.“⁵⁴ Otroctví se nejvíce rozmáhalo zejména v britských a francouzských koloniích včetně Karibiku, kde vznikaly nechvalně proslulé plantáže, na kterých se pěstovala rýže, ale v největší míře tabák, cukrová třtina a později také velmi významná bavlna. Pomyslný pás plantáží, který se zásadně podílel na rozmachu ekonomiky, se nacházel na jihu Spojených států a táhl se od „Severní Karolíny až po Texas.“⁵⁵ Tyto státy později dokonce získaly oficiální status otrokářských států. Otroci nejčastěji pracovali jako pomocné síly na polích, pár z nich přímo v domácnosti pánů. Životní podmínky otroků (zejména bydlení a ošacení), kteří byli považováni spíš za zvířata než za lidi, ale byly velmi mizerné a nedostačující a zacházení některých otrokářů obzvlášť drsné. Výjimku netvořily fyzické tresty a velmi časté byly samozřejmě také nemoci, které vedly k vysoké úmrtnosti. Velkým problémem byla i značně „podporovaná reprodukce“⁵⁶, která ovšem téměř vždy způsobila i odloučení potomků od matek, protože „na sňatky a další rodinné

53 BOYER, Paul S. *American History: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19538-914-2 . S. 51

54 Tamtéž, s. 51

55 Tamtéž, s. 51

56 Tamtéž, s. 52

vazby téměř nikdy nebyl brán zřetel“.⁵⁷ Docházelo i k početí míšenců, jelikož „plantážníci měli volný přístup k otrokyním.“⁵⁸ Je zřejmé, že otrokům bylo „odepřeno i to nejzákladnější vzdělání ze strachu, že by vědomosti mohly podněcovat nepokoje.“⁵⁹ Otrokářství „zotročeným lidem upíralo základní lidskost a vysmívalo se teorii o přirozených právech.“⁶⁰ Přesto se však Afroameričanům podařilo zachovat a rozvinout vlastní kulturu – ať už šlo o náboženství, písně či různá lidová vyprávění, která jim v těžkých časech byla útěchou, zlehčovala situaci „zesměšňováním pánů a oslavovala vynalézavost otroků“.⁶¹ Spousta otroků zvolila nenápadnější cestu a kladla „němý odpor“⁶², který se v jejich případě vyznačoval „ničením pracovních nástrojů a zpomalením pracovního tempa.“⁶³ U některých otroků však onen odpor k celkovému systému vystupňoval a přeměnil se v touhu uprchnout, což se několika z nich úspěšně podařilo. Patrně nejznámějším příkladem je Frederick Douglass, který se po svém útěku nedržel v ústraní, ale naopak se pomocí autobiografické knihy, a také vydávání novin *North Star* svůj příběh šířit do povědomí široké veřejnosti. Afroameričané měli i svoje zastánce (později vznikala celá abolicionistická hnutí), mezi nimiž se angažovalo i mnoho žen, ovšem jakákoliv snaha o zvrát se zvrhla v násilný konflikt, který vždy zasáhl obě strany a vedl spíš ke zhoršení situace a nastolení ještě tvrdších opatření. Výstrahou pro otroky byly „kruté tresty pro uprchlíky“⁶⁴ a svým způsobem i velká motivace v podobě „vypsané odměny pro ty, kdo je chytí.“⁶⁵ Vše zašlo až tak daleko, že v roce 1850 byl dokonce v platnost přijat zákon o uprchlých otrocích (Fugitive Slave Law), který „oprávnil příslušníky federální služby, v případě nutnosti spolu s pomocníky v podobě zmocněných kolemjdoucích, zajmout uprchlé vězně a dopravit je zpět na Jih bez nutnosti soudního projednání.“⁶⁶ Vyhráno Afroameričané nicméně neměli ani po zrušení otroctví.

57 Tamtéž, s. 52

58 Tamtéž, s. 52

59 Tamtéž, s. 52

60 Tamtéž, s. 52

61 Tamtéž, s. 52

62 Tamtéž, s. 52

63 Tamtéž, s. 52

64 Tamtéž, s. 52

65 Tamtéž, s. 52

66 Tamtéž, s. 53

2.2 Války

19. století bylo velmi bouřlivé a i přes velký technologický pokrok a prosperitu jde o jedno z nejbrutálnějších období v americké historii.

Prvním ozbrojeným konfliktem devatenáctého století se v letech 1812-1815 stala britsko-americká válka, také známá jako druhá americká válka za nezávislost. Jejím spouštěčem se staly neshody mezi USA a kdysi nadřazenou Velkou Británií, která si stále nárokovala svůj vliv. Druhou válkou byla válka s Mexikem mezi lety 1846-1848, která měla rozhodnout spory o vládu nad územím státu Texas.

V letech 1861-1865 pak následovala patrně nejznámější občanská válka, které se také říká válka Severu proti Jihu. V hodinách dějepisu se jako její hlavní důvod uvádí právě již zmíněná otázka otroctví. Ta byla jedním z hlavních důvodů, ale rozhodně ne jediným. Většinou je americký Sever považován za odpůrce otrokářství, ale jen zlomek jeho občanů se aktivně angažoval proti úplnému zrušení otroctví. Většina lidí byla naopak „zpočátku ochotna otroctví tolerovat pokud by zůstalo jen uvnitř Jihu.“⁶⁷ Neustále se rozšiřující otroctví spolu s úteký některých otroků ale v občanech bohatého a rozvinutého Severu začalo vyvolávat neklid, protože se obávali „rostoucí konkurence“⁶⁸, která by mohla ohrozit jejich dosavadní zaměstnání a budoucí pozici ve společnosti. Především abolicionismus významně zahýbal politikou. Do popředí se pomalu začal dostávat právník Abraham Lincoln, který nejdříve stál v čele nově zformované republikánské strany a následně se ucházel o prezidentskou funkci. Ačkoliv byl „proti rozšiřování otroctví“⁶⁹, zároveň také „zavrhoval extrémní abolicionismus“.⁷⁰ Tehdejší politická scéna byla roztržštěná a nestabilní, a tak představovala Lincolnova kandidatura spolu s o něco dřívějším útokem radikálního abolicionisty Johna Browna poslední kapku. Těsně před Lincolnovou inaugurací vyjádřilo celkem 11 států z Jihu svůj nesouhlas vyhlášením vlastní nezávislosti a utvořením nového spojení, které do historie vešlo jako Konfederace. Zbylé státy, tedy Unie, které se z drtivé většiny skládaly ze států amerického Severu (měly ovšem podporu i pár států, kde bylo otrokářství legální), ale chtěly obnovit původní uspořádání. Válka se tak zdála být jedinou možností pro opětovné spojení všech států dohromady.

67 Tamtéž, s. 54

68 Tamtéž, s. 54

69 Tamtéž, s. 56

70 Tamtéž, s. 56

K posledním bojům devatenáctého století došlo v rámci španělsko-americké války, která se odehrála roku 1898. Šlo o několikaměsíční vojenský konflikt mezi USA a Španělskem. Válku zapříčinil výbuch americké bitevní lodi USS Maine, jehož viníky podle Američanů byli Španělé, a také americká podpora nezávislosti Kuby. Spojené státy zvítězily a anektovaly původně španělské državy, kterými byly Filipíny, Guam a Portoriko, a také tehdejší Havajskou republiku.

2.3 Rasismus a migrace

Pro časový úsek po konci občanské války do roku 1977 se obecně ujal termín *období rekonstrukce* (Reconstruction era). Ačkoliv tato doba slibovala plané naděje na lepší zítřky a byla plná falešného optimismu a slibů, diskriminace menšin se v USA prohloubila ještě víc než kdy předtím.

Období rekonstrukce zaznamenalo několik pokusů o změnu postavení Afroameričanů ve společnosti. První v pořadí byl asi nejznámější třináctý dodatek k ústavě Spojených států z roku 1965, který oficiálně zrušil otroctví. Později následoval ještě čtrnáctý a patnáctý dodatek. První jmenovaný pozměňovací návrh se zabýval občanskými právy osvobozených a měl jim zajistit lepší zacházení a budoucnost, zatímco druhý zmiňovaný dodatek umožnil osvobozeným jít k volbám. Financovaly se nemocnice a bývalí otroci najednou kromě kvalitnější zdravotnické péče měli konečně nárok i na vzdělání a azyl. Vlivem vysoké míry korupce a odmítavým postojem Jihu se ale situace ve skutečnosti příliš nelepšila. Ještě v témže roce, co skončila občanská válka a v platnost byl přijat třináctý dodatek, dali „veteráni Konfederace“⁷¹ vzniknout organizaci Ku Klux Klan, jejímž cílem bylo terorizovat jak „černošské voliče, tak republikánské politiky bez ohledu na barvu pleti“.⁷² S ambicí udržet na Jihu USA staré pořádky, byly v praxi uplatňovány takzvané *černé kódy* (black codes), které se pokoušely dodatky obejít a i nadále „omezovat práva osvobozených a zavádět nová pracovní pravidla, která se od otroctví lišila pouze nepatrně.“⁷³ Po konci období rekonstrukce nastoupila éra zákonů souhrnně označovaných jako *zákony Jima Crowa* (Jim Crow laws), která trvala až do 60. let minulého století a aplikovala rasovou segregaci na Jihu USA v ještě větším rozsahu. Jak vlivem občanské války, tak expanzí území Spojených států utrpěly velkou újmu i indiánské kmeny, které

71 Tamtéž, s. 59

72 Tamtéž, s. 59

73 Tamtéž, s. 59

byly buď pobity nebo v lepším případě odsunuty. I v nich jsou trauma a křivda z minulosti dodnes hluboce zakořeněny.

Přelomu 19. a 20. století (konkrétně od 70. let 19. století) se ve Spojených státech amerických někdy po vzoru společného satirického díla Marka Twaina a jeho kolegy Charlese Dudleyho Warnera *The Gilded Age: A Tale of Today* říká *pozlacený věk* (Gilded Age). Tento termín označuje hospodářský rozkvět a industrializaci Spojených států, což jsou faktory, které vedly k velké vlně urbanizace a migrace. Za vidinou nových pracovních příležitostí a šancí na lepší život přicházeli lidé nejen ze států v rámci USA, ale také příslušníků mnoha evropských národů. Realita se ovšem nesetkávala s původními očekáváními, takže propast mezi bohatými továrníky a řadovými zaměstnanci se neustále zvětšovala.

2.4 Americká propaganda na přelomu 19. a 20. století

K šíření propagandy docházelo v průběhu 19. a následně 20. století lépe než dřív. Umožňovaly to zejména příznivé podmínky v podobě „zvýšení rychlosti, se kterou se zprávy mohly dostávat k rozrůstajícímu se počtu městských čtenářů.“⁷⁴ Urbanizace a industrializace tak hrály v rozvoji americké propagandy zcela zásadní roli. Tisk se stal hlavním nástrojem propagandy a modernizace technologie (tiskařské stroje byly poháněny párou a později elektřinou⁷⁵) a komunikace (telegrafní síť) uspíšila proměnu propagandy v „politickou a ekonomickou zbraň.“⁷⁶ Výsadním postavením se pyšnily především noviny. Jejich reportéři a ilustrátoři se totiž stali jedinými zdroji novinek a informací z válečných front, po nichž byli všichni obyvatelé dychtiví. Překážku v bezprostředním a objektivním zpravodajství nicméně představovala „vojenská cenzura“⁷⁷, která z pochopitelných důvodů potřebovala korespondentům zabránit v podávání autentického svědectví bojů, aby zachovala žádoucí optimistickou „domácí náladu“⁷⁸. K tomu docházelo zejména v redakcích novin na Jihu, které byly „daleko zaujatější než noviny na Severu“⁷⁹. Právě na Jihu „byly zničeny telegrafní sítě a komunikace se musela spolehnout čistě na dopisy a

74 JOWETT, O'DONNELL, s. 94

75 Tamtéž, s. 94

76 Tamtéž, s. 94

77 Tamtéž, s. 94

78 Tamtéž, s. 94

79 Tamtéž, s. 94

zprávy z fronty.“⁸⁰ Tvorba „záměrně falešných reportáží, které upravovaly výsledky bitev“⁸¹ a zkreslovaly tak vnímání války ostatních lidí, kteří nevěděli, co se doopravdy děje, byla důmyslnou strategií hlavně pro verbování dalších vojáků. Typickým rysem americké válečné propagandy se stal zejména patriotismus, který ve Spojených státech amerických sílil už v dobách, kdy byla Amerika ještě pod vlivem Velké Británie a přetrvává dodnes. V době válek jak v 19., tak 20. století se ovšem jeho smysl neztratil, ba naopak a bezmezně v něj věřili odhodlaní mladí muži i jejich rodiny a blízcí. Zajímavým faktem je, že v době občanské války našli svoje místo na frontě i Afroameričané. Někteří z otroků, kteří byli „chyceni vojáky Unie, byli osvobozeni“⁸², protože vláda ze Severu v nich spatřila šanci na vítězství a dokonce je „ve svých řadách nyní vítala.“⁸³ Na konci 19. století se na vrchol dostala takzvaná *žlutá žurnalistika* (yellow journalism), která čtenáře krmila fascinujícími příběhy a jejím hlavním záměrem byla „zábava.“⁸⁴ Noviny i časopisy se snažily dostat opravdu ke všem, včetně nové „střední třídy“.⁸⁵ Pořád aktuální bylo také „starší pojetí mužskosti (muž, který se sám vypracoval či kultivovaný muž) a ženskosti (ženy byl součástí patriarchální domácnosti)“⁸⁶, které bylo zobrazování především na kreslených plakátech. Ty se hojně objevovaly především jakožto způsob „reklamy“⁸⁷ a rovněž zastávaly nezanedbatelnou úlohu v šíření propagandy. Výjimkou nejsou plakáty z dob *zlaté horečky*, ani ty pozdější, lákající na různé výrobky, restaurace, hračky či představení (především ta kabaretní s názvem *minstrel show*), které byly obvykle značně rasistické a zesměšňovaly hlavně fyzické znaky černochů.

Se zdokonalujícím se technologickým pokrokem se neustále a neúprosně měnil a rozšiřoval také knižní trh. Přibývaly nové novinové tituly a jejich distribuce byla mnohem snazší než dřív. Zároveň ale na útlumu nebyla ani knižní produkce, ba naopak – 19. století a následně i století 20. byly velmi plodnými obdobími pro spoustu autorů, jejichž díla

80 Tamtéž, s. 94

81 Tamtéž, s. 94

82 BOYER, s. 58

83 Tamtéž, s. 58

84 ROGGENKAMP, Karen. *Narrating the News: New Journalism and Literary Genre in Late Nineteenth-century American Newspapers and Fiction*. Kent: Kent State University Press, 2005. S. 8. ISBN 978-0-873-38826-9

85 SCHNEIROV, Matthew. *Popular Magazines, New Liberal Discourse and American Democracy, 1890s – 1914. The Journal of the Gilded Age and Progressive Era*. New York: Cambridge University Press, 2017. [online] č. 16 [cit. 2021-02-02]. S. 121. Dostupný z: doi:10.1017/S1537781416000694. ISSN 1537-7814

86 Tamtéž, s. 127

87 Tamtéž, s. 127

vytvořená v průběhu těchto dvou staletí právem zaujímají čestná místa v dějinách nejen americké, ale i světové literatury. Jak ovšem poznamenává Mark Canada, „tím, jak žurnalistika a literatura rostly, se od sebe taky čím dál víc vzdalovaly.“⁸⁸ Spisovatelé totiž nepracovali s pouhými fakty, jejichž pravdivost někdy byla zavádějící, nýbrž se „skutečnými postavami a událostmi“⁸⁹, na něž ovšem nahlíželi zejména z hlediska „duchovních principů“ či „psychologických motivací.“⁹⁰

88 CANADA, Mark. *Literature and Journalism in Antebellum America: Thoreau, Stowe and Their Contemporaries Respond to the Rise of the Commercial Press*. New York: Palgrave Macmillan. ISBN 978-1-349-29353-7 S. 3.

89 Tamtéž, s. 3

90 Tamtéž, s. 3

Praktická část

3. Obraz propagandy ve vybraných amerických literárních dílech

3.1 Obecná charakteristika vybraných děl

Pro uskutečnění v úvodu avizované analýzy obrazu propagandy v americké literatuře byla zvolena celkem tři literární díla pocházející z per různých spisovatelů. Zastoupeno je hned několik odlišných literárních žánrů, mezi nimi 1 román, 1 novela a 1 povídka.

Díla byla vybrána tak, aby zachycovala různá témata a ty historické události, které byly zmíněny v teoretické části této práce. To, jakým způsobem byla autory vylíčena, a jak moc se přibližuje nebo naopak vzdaluje obrazu, který podávala tehdejší média a názorům, jež zastávala společnost, bude předmětem následujících řádků a stran.

3.2 Analýza

3.2.1 *Daisy Millerová (Daisy Miller)*

Tato novela je nejstarší ze všech děl, která jsou v této práci zkoumána. Poprvé vyšla v roce 1878 jako součást *Cornhill Magazine*, o rok později už byla vydána v klasické knižní podobě. Jejím autorem je americký spisovatel a kritik Henry James, jehož tvorba se pohybuje na pomezí realismu a moderny. Hlavní postavou příběhu je mladá americká dívka Daisy Millerová, která se svou zámožnou rodinou (matkou a mladším bratrem Randolphem - otec, úspěšný obchodník, zůstal v New Yorku) cestuje po Evropě, kde se seznámí s mladíkem Frederickem Winterbournem. Ten rovněž pochází ze Spojených států. Přestože se na první pohled může zdánlivá převaha Američanů jevit jako zcela jasná, v *Daisy Millerové* zdaleka nic není jen černé nebo bílé.

Pro začátek, děj se odehrává pouze v Evropě – nejprve ve švýcarském městě Vevey, které se nachází v oblasti Ženevského jezera, a poté v italském Římě. Daisy se tak během svých cest setkává nejen s ostatními krajany, kteří Evropu navštěvují podobně jako Millerovi, tak i místními obyvateli. A ačkoliv je Frederick Winterbourne původem Američan, léta strávená mimo vlast ho do značné míry ovlivnila. V novele tak dochází k nepřetržitému střetu dvou odlišných kultur a mentalit, což by se dalo považovat za její ústřední motiv, který Henrymu Jamesovi rozhodně nebyl cizí. Kritici se při analýze Jamesových děl často soustředili právě na výskyt autobiografických prvků z jeho vlastního

života, které poskytují odpovědi na spoustu otázek. Jak podotýká William T. Stafford, „žádný aspekt Henryho James a jeho tvorby, ani jeho kontroverzní styl, nevzbudil takový rozruch a nerozvášnil takové diskuze, jako otázka jeho vlastního nacionalismu.“⁹¹ Henry James totiž podobně jako postava Fredericka Winterbourn z *Daisy Millerové* „strávil větší část života svého v Evropě“⁹² a jeho díla tak často jsou klasifikována jako „mezinárodní.“⁹³

K prvnímu setkání Daisy a Fredericka dochází ve Švýcarsku, kde se vyskytuje „velký počet amerických turistů.“⁹⁴ Cestování bohatých Američanů se totiž v průběhu 19. století stalo jejich „typickým znakem.“⁹⁵ Zprvu je velká část textu věnována popisu tamní krajiny, který má ovšem svůj zřejmý účel. Paradoxním důvodem proč se tolik amerických turistů uchyluje právě do této části Švýcarska, je stesk po jejich rodné zemi. Některá z míst jim totiž patrně připomínají výjevy ze Spojených států amerických. Vypravěč příběhu zachází do nejmenších detailů, dává konkrétní příklady a jmenuje jednotlivé americké lokality s takovou přesností, jako by očekával, že čtenář s nimi bude stejně dobře obeznámen: „Jsou tu pohledy a zvuky, které evokují obraz, připomínku Newportu a Saratogy.“⁹⁶ Náhodou si Švýcarsko nejspíš nezvolil ani Frederick Winterbourne, který rovněž určitým způsobem chtěl být na svou vlast pořád napojený. Nejdéle pobýval v Ženevě, která v jeho životě hrála důležitou roli, protože ho s touto „malou kalvinistickou metropolí pojil dávný úzký vztah.“⁹⁷ Dědictví kalvinismu bylo ve Spojených státech v této době hluboce zakořeněno, jelikož položilo základ místnímu protestantismu. Nutno podotknout, že protestantská tradice je v Americe velmi silná vzhledem k tomu, že „již od dob kolonizace jsou Spojené státy protestantským národem.“⁹⁸ Změna prostředí tak na Winterbournu zřejmě až takový vliv neměla a ve skrytu duše i nadále zůstával spíše Američanem. I když se na jednu stranu tedy nabízí spekulace, že je titul určen především

91 STAFFORD, William T. “Henry James the American: Some Views of His Contemporaries.” *Twentieth Century Literature*. Durham: Duke University Press, 1955. [online] č. 2 [cit. 2021-03-02] S. 69. Dostupný z www.jstor.org/stable/440971. ISSN 23258101

92 Tamtéž, s. 69

93 Tamtéž, s. 69

94 JAMES, Henry. *Daisy Miller*. Harmondsworth: Penguin Books, 1986. S. 47. ISBN 978-0-140-43262-6

95 DULLES, Foster Rhea. “A Historical View of Americans Abroad.” *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Washington: Sage Publications., 1966. [online] č. 368, 1966 [cit. 2021-03-02] S.12. Dostupný z: www.jstor.org/stable/1036917. ISSN 00027162

96 JAMES, s. 47

97 Tamtéž, s. 48

98 SMITH, Tom W., a Seokho Kim. “The Vanishing Protestant Majority.” *Journal for the Scientific Study of Religion*. New Jersey: Wiley, 2005. [online] č.2 [cit. 2021-03-02] S. 211. Dostupný z: www.jstor.org/stable/3590542 . ISSN 1468-5906

americkému publiku, novela v tomto směru vyvolala spíše rozporuplné pocity. Henrymu Jamesovi, který se sám „stal britským občanem“⁹⁹, byla často vyčítána jeho „údajná nevděčnost vůči Americe.“¹⁰⁰ Spisovatel se stal terčem kritiky zejména proto, že se mnohým zdálo, že „ke svojí zemi zastává ambivalentní přístup“¹⁰¹, který „ve svých románech dává najevo“.¹⁰² Ačkoliv „jeho pověst utrpěla“¹⁰³ (a to i přesto, že se James dočkal zastání od svých současníků, například jiného spisovatele, Williama Deana Howellsa), se dá naopak tvrdit, že „měl pro svou vlast zvláštní uznání.“¹⁰⁴ Nejvíce je patrné při detailnějším zkoumání postavy samotné protagonistky Daisy.

Daisy Millerová je na první pohled „krásná dívka“¹⁰⁵, evidentně oblečená podle poslední módy. Nejprve se zdá, že je vše v pořádku, ale počáteční dobrý první dojem Daisy zkaží svým chováním, nad nímž se lehce podivuje nejdřív Frederick Winterbourne, a pak jím pobuřuje i ostatní postavy, které ji nelítostně odsuzují s tím, že je příliš „vulgární“.¹⁰⁶ Daisy má ovšem „daleko do kontroverzní hrdinky“¹⁰⁷, protože je zbytkem společnosti jednoduše nepochopená. Postava Daisy Millerové je dobrým příkladem „konceptu americké dívky“¹⁰⁸, jež „fascinoval spisovatele 19. století, zejména Henryho Jamese, kterému se přisuzuje jeho nejvěrnější literární zobrazení.“¹⁰⁹ James Daisy obdařil „jednoduchostí, nevinností a silou“¹¹⁰, což jsou „typicky americké vlastnosti“.¹¹¹ James se při vykreslení Daisy snažil její kvality a „šarm zdůraznit“¹¹², a to pečlivou a záměrnou volbou slov jako „extrémně nevinná“¹¹³ či „půvabná“.¹¹⁴ Koneckonců, i její křestní jméno

99 STAFFORD, s. 69

100 Tamtéž, s. 69

101 CASSIDY, John. "AMERICA AND INNOCENCE: Henry James and Graham Greene." *Blackfriars*. New Jersey: Wiley, 1957. [online] č. 447 [2021-03-02] S. 261. Dostupný z : www.jstor.org/stable/43816874. ISSN 1741-2005

102 CASSIDY, s. 261

103 STAFFORD, s. 69

104 Tamtéž, s. 69

105 JAMES, s. 50

106 DUNBAR, Viola R. "The Revision of Daisy Miller." *Modern Language Notes*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1950. [online] č. 5 [2021-03-02] S. 311. Dostupný z : www.jstor.org/stable/2909536. ISSN 1080-6598

107 STAFFORD, s. 70

108 SCHRIEBER, Mary Suzanne. "TOWARD DAISY MILLER: COOPER'S IDEA OF 'THE AMERICAN GIRL.'" *Studies in the Novel*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1981. [online] č.3 [2021-03-02] Dostupný z : www.jstor.org/stable/29532104. ISBN 1934-151.

109 Tamtéž, s. 237

110 Tamtéž, s. 247

111 Tamtéž, s. 247

112 DUNBAR, s. 311

113 JAMES, s. 57

114 Tamtéž, s. 111

v sobě nese nepřehlédnutelnou symboliku – „spojením svojí hrdinky s obrazem přírody se Jamesovi podařilo nejen zvýšit dojem její přitažlivosti, ale také naznačit nevinnou přirozenost jejího chování.“¹¹⁵ Na rozdíl od některých dalších postav, které se v novele objevují – například paní Costellové, tety Fredericka Winterbourn, která má poněkud „krutý úsudek“¹¹⁶, působí Daisy spíše sympaticky. Navzdory tomu, že se Daisy potýká s opovržením a společnost ji odsoudila, „do jejího života kruté úsudky zasahují jen nepřímo“¹¹⁷, protože „ačkoliv by chtěla být respektována, tyto úsudky ani následné urážení a ignorování ji nezajímají natolik, aby svoje jednání jakkoliv měnila“.¹¹⁸ Daisy je mladá a nekonvenční, a tak touží po tom zažít víc svobody, dobrodružství a vzrušení – jak sama přiznává: „Trochu povyku – to je všechno, co chci!“¹¹⁹ Jelikož se rozhodla žít podle vlastních pravidel a určila si svoje osobní hranice a „měřítko toho, co je vhodné“¹²⁰, není divu, že se Daisy od ostatních tak markantně odlišuje. Nekompromisní diktát společnosti se zdá být podobný u Američanů i Evropanů, i když Američané, kteří mu podléhají v této novele, už jsou značně zevropštělí. Zatímco Daisy představuje „Nový“¹²¹ svět, Evropa i američtí emigranti ten „Starý“.¹²² Když tyto dva světy splynou, vznikne něco výjimečného – onen „dokonalý symbol amerického příslibu, který ztělesňuje kombinaci přírody i společnosti, divočiny i civilizace, jednoduchosti i umění, bezelstnosti i způsobilosti, praktičnosti i půvabu a dobrých mravů.“¹²³ Američtí emigranti jsou ovšem od své vlasti již natolik odloučení, že s Daisy nedokážou soucítit a nejsou schopni a ani ochotni jí porozumět. Proto na ni pohlížejí „ve světle zevropštělých norem“¹²⁴, které jsou velmi striktní a zkosnatělé. Tato neslučitelnost by se částečně dala interpretovat i jako určité zobrazení vztahů evropské a americké kultury, které byly problematické také v případě příchodů evropských emigrantů do Spojených států amerických. Ne všechny národnosti byly v Americe hned dobře přijaty. Naopak chování, které bylo bráno v Evropě jako pobuřující, by v Americe nejspíš nikoho nepřekvapilo. Jamesův současník William Dean Howells nicméně poznamenal, že Daisy a její typicky americké vlastnosti mohou nejlépe

115 DUNBAR, s. 313

116 Tamtéž, s. 313

117 Tamtéž, s. 314

118 Tamtéž, s. 314

119 JAMES, s. 73

120 DUNBAR, s. 314

121 SCHRIBER, s. 248

122 Tamtéž, s. 248

123 Tamtéž, s. 248

124 DUNBAR, s. 314

vyniknout právě „v evropském prostředí.“¹²⁵ Onen fenomén takzvaného *mezinárodního tématu* (International Theme) představuje situaci, v níž je dílo „zasazeno do cizí, obvykle evropské lokace, která spisovateli umožní naplno odhalit v zásadě americké rysy svého hrdiny a pomocí reakcí postavy na tento odlišný svět dospět ke kvalitě významu a takovému stupni vhledu a porozumění, jakého by v domácím prostředí nebylo možné dosáhnout.“¹²⁶

Ústřední část příběhu se odehrává v Římě, který je předzvěstí a zároveň i zpečetěním nevyhnutelného tragického osudu hlavní hrdinky. Daisy se zde mimo jiné sprátelí s jistým panem Giovanellim, což pro ni nakonec bude mít fatální následky. Všichni z jejího okolí jsou přesvědčeni o tom, že mezi Daisy a panem Giovanellim vzplanul milostný román. Tyto zvěsti se samozřejmě donesou i Fredericovi Winterbournovi, se kterým si předtím ve Švýcarsku slíbili, že se v Římě znovu potkají. Daisy vždy otevřeně mluvila o tématech, která pro ideální ženu tehdejší doby byla spíše tabu, a když úplně sama nebo v doprovodu v očích ostatních tak nějak pochybného muže Giovanelliho vyrazí na procházku, všichni její počínání vnímají jako „nerepresentativní“¹²⁷ či dokonce „abnormální“.¹²⁸ Daisy se s panem Giovanellim jednoho večera vydá do Kolosea, které s odkazem na svou minulost zpečetuje i osud mladé Američanky, která svým způsobem byla také uvězněna. Náhodou tam dvojice narazí na Winterbournu, který svého domnělého soka v lásce obviní z lehkomyšlnosti vzhledem k tomu, že právě v Koloseu docházelo k časté nákaze malárií: „Proč jste ji k čertu bral na toto fatální místo?“¹²⁹ Tvrdohlavá, nezávislá a „spontánní“¹³⁰ Daisy však odvětila, že je jí „jedno“¹³¹ jestli onemocní, protože „jsem nikdy nebyla nemocná a ani to nemám v úmyslu.“¹³² A kdyby k tomu náhodou došlo a Winterbournovy obavy se naplnily, tak by „dostala nějaké prášky“.¹³³ Hlavní pro ni totiž bylo, že „spatřila Koloseum za měsíčního svitu“¹³⁴, bez čehož by se „nemohla vracet

125 STAFFORD, s. 70

126 MCCORMICK, John O. „The Rough and Lurid Vision: Henry James, Graham Greene and the International Theme.“ *Jahrbuch Für Amerikastudien*. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 1957. [online] č. 2 [2021-03-02] S.158-159. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41154981. ISSN 00752533

127 JAMES, s. 106

128 Tamtéž, s. 106

129 Tamtéž, s. 115

130 DUNBAR, s. 316

131 JAMES, s. 113

132 Tamtéž, s. 112

133 Tamtéž, s. 112

134 Tamtéž, s. 112

domů.“¹³⁵ Koloseum se evidentně prokázalo být nebezpečným, protože bylo místem, kde se člověk ocitl „v bezprostřední blízkosti smrti“¹³⁶, která ve výsledku „předurčovala osud hrđinek“¹³⁷, jakou byla i Daisy Millerová a se svým přístupem mu prakticky nemohla uniknout. Frederick Winterbourne, který k Daisy vždy choval velmi „složitě“¹³⁸ city, se pravdu, jež by potencionálně mohla ovlivnit jeho konečné mínění, se samozřejmě dozvídá až když je příliš pozdě.

Pozoruhodnou vedlejší postavou, která ještě stojí za zmínku, je mladší bratr Daisy, Randolph. V anglickém originále Henry James zdůrazňuje chlapcovu distinktivně americkou gramatiku, a také „podivný způsob výslovnosti“¹³⁹ - výrazná jsou pak hlavně „jeho hrubá zakončení slov“¹⁴⁰, která v angličtině končí na *r*. Randolphova očividná snaha znít co nejvíc americky, jak jen to je možné, je dána jeho ohromným patriotismem, k němuž se ještě dostaneme. S Randolphem se seznamujeme již na úplném začátku novely, kdy se chlapec setkává s Frederickem Winterbournem. Randolph ho suverénně osloví „ostrým hláskem“¹⁴¹ (už tady je možné spatřit jistý paradox), kterým ho žádá o „kostku cukru“.¹⁴² Winterbourne se s chlapcem snaží trpělivě vyjít zřejmě i proto, že je jeho „krajan“¹⁴³ a „otcovsky“¹⁴⁴ Randolpha upozorní na to, aby se řádně staral o svůj chrup, ale ten mu suše odvětí, že už se o zuby bát nemusí, protože, už mu „všechny vypadaly.“¹⁴⁵ Randolpha ani nenapadne připustit si, že si to způsobil sám svým počínáním – za vinu celou věc naopak dává „staré Evropě“¹⁴⁶ a jejímu „klimatu“¹⁴⁷, protože jak chlapec podotýká, zuby mu „v Americe nevypadaly“.¹⁴⁸ Tímto výrokiem spouští sérii svých dalších nacionalistických prohlášení, jejichž jednotícím prvkem je tvrzení, že všechno americké je nejlepší a nadřazené všemu dalšímu. Kupříkladu ony sladkosti – „americké sladkosti jsou

135 Tamtéž, s. 112

136 DEAKIN, Motley F. “Daisy Miller, Tradition, and the European Heroine.” *Comparative Literature Studies*. University Park: Penn State University Press, 1969. [online] č. 15284212 [2021-03-02] S. 54. Dostupný z: www.jstor.org/stable/40467801. ISSN 15284212

137 Tamtéž, s. 54

138 DUNBAR, s. 314

139 JAMES, s. 49

140 Tamtéž, s. 84

141 Tamtéž, s. 49

142 Tamtéž, s. 49

143 Tamtéž, s. 50

144 Tamtéž, s. 50

145 Tamtéž, s. 50

146 Tamtéž, s. 50

147 Tamtéž, s. 50

148 Tamtéž, s. 50

ty nejlepší.“¹⁴⁹ Proč si to ovšem myslí, se nikdy nedozvíme. O názoru, který zastává, Randolph nikdy nepodává bližší vysvětlení. Je tedy vidět, že propaganda může lidi ovlivnit již od raného věku. Randolph je jako malý chlapec obzvlášť snadno manipulovatelný, ale zároveň je o tom, co říká, již skálopevně přesvědčený, ačkoliv sám nezná pravý důvod. Můžeme se tak pouze domnívat, že jde s největší pravděpodobností o důsledek výchovy jeho rodičů, případně že něco podobného již někde slyšel ve svojí domovině – ať přímo v nějakém z rozhovorů, kteří jeho rodiče vedli třeba na základě novinového článku nebo od kamarádů a jejich rodin. Překvapivý je i Randolphův vztah k jeho starší sestře Daisy. I přesto, že je Randolph malý chlapec, za sourozeneckou rivalitou, která mezi ním a Daisy panuje, je možné hledat ještě něco víc než jen obvyklé a přirozené neshody mezi bratrem a sestrou. V době, kdy je Daisy již na smrtelné posteli, chlapec odsuzuje sestřino chování s tím, že „to je to, co způsobilo její nemoc“.¹⁵⁰ A i když Daisy „vždycky chodí v noci ven“¹⁵¹, Randolph k tomu nevidí žádný rozumný důvod: „Člověk tam nemůže nic vidět, pokud tedy nesvítí měsíc.“¹⁵² Částečně to vypadá, že Randolph k Daisy přistupuje jako zbytek společnosti. Jeho láska k vlasti a nenávisť k Evropě jsou ale silnější než cokoliv jiného: „To v Americe měsíc svítí vždycky!“¹⁵³

3.2.2 *Dobrodružství Huckleberryho Finna (Adventures of Huckleberry Finn)*

Amerického spisovatele a původně i novináře Samuela Langhorna Clemense, který je známější spíše pod svým pseudonymem Mark Twain, asi netřeba podrobněji představovat. V této práci se ale budeme věnovat podrobné analýze jednoho z jeho nejpopulárnějších děl, románu *Dobrodružství Huckleberryho Finna* (1884). Mnozí tento titul znají buď ze školních osnov nebo již od dětství, protože je vzhledem k věku protagonisty často řazen do dětské literatury určené zejména chlapcům. Zdání ale v tomto směru klame.

Postava Huckleberryho „Hucka“ Finna, který je také vypravěčem příběhu, se vyskytuje už ve Twainově dřívějším románu z roku 1876 s názvem *Dobrodružství Toma Sawyera*. Na rozdíl od svého o něco staršího kamaráda Toma Sawyera, který je mozkiem a organizátorem většiny lumpáren, jež chlapci společně provádí, pochází Huck z opravdu

149 Tamtéž, s. 50

150 Tamtéž, s. 114

151 Tamtéž, s. 114

152 Tamtéž, s. 114

153 Tamtéž, s. 114

chudých poměrů. Chlapec vyrůstal v nestabilní rodině. Zbýval mu jen otec, který je však typickým představitelem takzvané *bilé chátry*, doslovně *bilého odpadu* (white trash), což je slangový termín pro velmi „chudou, venkovskou“¹⁵⁴ skupinu bělošského obyvatelstva z Jihu Spojených států, která je součástí té „nejnižší společenské třídy“¹⁵⁵ a často ji postihují sociální problémy, k nimž patří třeba alkoholismus. K němu inklinuje i Huckův otec. Chlapec svého otce a svůj vztah k němu popisuje a shrnuje následovně: „O tátovi nebylo ani vidu, ani slechu už přes rok a to mi bylo velmi milé; vůbec jsem ho už nechtěl vidět. Táta mě mlátil, když byl střízlivý a já byl po ruce; proto jsem se většinou schovával v lese, pokud táta byl v obci.“¹⁵⁶ Huck se otce „bál“¹⁵⁷ a byl rád, když byl pryč. Na druhou stranu ale Huck nebyl spokojený ani s opatrovnictvím vdovy Douglasové, která „si mě vzala za vlastního a prohlásila, že mě zcivilizuje.“¹⁵⁸ Jako by totiž chlapec byl rozpolcený mezi dvěma neslučitelnými světy a od jednoho střídavě utíkal k druhému. Někdy se vracel k dávno navyklému životnímu stylu, protože „to už nemohl vydržet“ ani u vdovy, jelikož byla „zoufale spořádaná a slušná v každém ohledu“, a tak se někdy oblékl „do svých starých hadrů a narazil starý klobouk; byl jsem na svobodě a bylo mi dobře.“¹⁵⁹ Kromě toho Huck dokonce občas „začal mít chuť na kouření“¹⁶⁰, což byla podle vdovy „mrzká neřest“¹⁶¹ a rovněž „věc nečistá“¹⁶². Huck ovšem vdovu považoval v jistém smyslu za pokrytce vzhledem k tomu, že takové „šňupání tabáku bylo přípustné, protože to dělala sama“¹⁶³, ale jinak se řadila k typu lidí, kteří „hubují na něco, co sami neznají.“¹⁶⁴ Příliš vážně Huck nebral ani náboženství, čímž jako by se Mark Twain snažil poukázat na absurditu stavu, v jakém se tehdejší společnost nacházela. Hlavním paradoxem jsou především pobožné ženy žijící v domácnosti, kde slouží otroci. Vdova Douglasová a její sestra, slečna Watsonová, jsou obě věřící. Zejména slečna Watsonová se proto Hucka snažila vychovat a přinutit k poslušnosti mimo jiné tím, že mu „vyprávěla o pekle“, ale efekt byl zcela opačný. Chlapec, který do této doby byl spíše tulák a samorost, poznamenal,

154 WRAY, Matt. *Not Quite White: White Trash and the Boundaries of Whiteness*. Baltimore: Duke University Press, 2006. S.3 . ISBN 978-0-82233-873-4.

155 Tamtéž, s. 3

156 TWAIN, Mark. *Dobrodružství Huckleberryho Finna*. [online] S. 15

157 Tamtéž, s. 20

158 Tamtéž, s. 7

159 Tamtéž, s. 7

160 Tamtéž, s. 7

161 Tamtéž, s. 7

162 Tamtéž, s. 7

163 Tamtéž, s. 8

164 Tamtéž, s. 8

že by „tam už rád byl. To ji hrozně dopálilo, ale já jsem tím nemínil nic zlého. Já jsem prostě chtěl někam jít. Já zkrátka chtěl nějakou změnu a nebyl jsem vybíravý.“¹⁶⁵ Od otázky víry nicméně Huck neupustil úplně. V průběhu románu chlapec zpochybňuje především ústřední motiv knihy, který tvoří Huckovo rozhodnutí pomoci uprchnout Jimovi, černošskému otrokovi slečny Watsonové. V Huckově mysli se tak střídavě objevuje morální dilema a jeho duševní rozpolcenost ho provází celým příběhem. Výchova sester se na Huckovi přeci jen určitým způsobem podepsala. Během útěku, který spočíval v plavbě po řece Mississippi, ho „začalo hryzat svědomí“¹⁶⁶, protože věděl, že všeobecně je napomáhání otrokovi k útěku bráno jako něco špatného. Huck v této souvislosti několikrát mluví o „svědomí“¹⁶⁷, které mu našeptávalo, že se provinil a zradil slečnu Watsonovou. Ač by si to do tohoto okamžiku sám nepřiznal, život se slečnou Watsonovou a vdovou Douglasovou ho do jisté míry ovlivnil. V hlavě tak Huckovi probleskla rekapitulace toho, jak se „ubohá slečna Watsonová“¹⁶⁸ pokoušela ho „vyučovat a učit dobrému chování a snažila se být na tebe vůbec hodná, jak nejlépe uměla.“¹⁶⁹ Pochybnosti na Hucka doléhají například ve chvíli, kdy Jim, o němž se až později dozvídáme, že má ženu a děti, začal mluvit o svých plánech, které by rád uskutečnil, až se jim podaří útěk dotáhnout do zdárného konce. Twain tímto připomíná velmi častý jev, kterým bylo odtržení otroků od jejich příslušníků. Huck ovšem Jimův sen o vykoupení své ženy a dětí neschvaluje a dalo by se říct, že ho vnímá trochu jako útok na vlastní rasu – na otrokáře, který má zbytek Jimovy rodiny ve vlastnictví – „patří člověku, kterého ani neznám a který mi jakživ nic zlého neudělal.“¹⁷⁰ Podle Hucka se Jim „změnil ve chvíli, kdy si myslel, že už je na svobodě“¹⁷¹, což v něm znovu probouzí myšlenky, které mu byly vštěpovány u slečny Watsonové a vdovy Douglasové, jako například „staré přísloví: Podej černochovi palec – vezme loket.“¹⁷² Huck to po vzoru názorů, které zastávala většina společnosti, považoval za „hanebné chování“.¹⁷³ Afroameričtí kritici argumentují tím, že „zkušenost chlapce, který je rukojmím svého otce, v žádném případě nespadá do stejné kategorie, jako ta

165 Tamtéž, s. 8

166 Tamtéž, s. 76

167 Tamtéž, s. 77

168 Tamtéž, s. 77

169 Tamtéž, s. 77

170 Tamtéž, s. 77

171 Tamtéž, s. 77

172 Tamtéž, s. 77

173 Tamtéž, s. 77

zotročeného člověka.¹⁷⁴ Protože si Huck a Jim oba procházejí něčím jiným, je pro Hucka těžké pochopit Jimovu touhu po svobodě. Dospívající Huck ji totiž vnímá hlavně jako naivní útěk „od překážek a zodpovědnosti“¹⁷⁵, bez nichž se ovšem plnohodnotný život dospělého člověka neobejde. Huck ale Jima nakonec nikdy nezradí – ani v situaci, kdy je na blízku loďka „se dvěma muži“¹⁷⁶, kteří nejprve mají podezření, že Huck skutečně uprchlého otroka skrývá, ale později, po Huckově přesvědčivě zahrané scéně, mu již důvěrně radí: „uvidíš-li nějaké uprchlé černochoy, přivolej pomoc a drapni je a vyděláš si peníze.“¹⁷⁷ Huck Jima nevydá napospas osudu ale ani tehdy, když má po nešťastném Jimově chycení a odprodání Huck nutkání o všem napsat nejprve Tomovi Sawyerovi, a pak přímo slečně Watsonové. Huck o svých činech ale opět usilovně přemýšlí. V prvním případě Huck „věděl, že jednal špatně“¹⁷⁸ a vede rozsáhlý vnitřní monolog, ve kterém se mu však nedaří dobrat uspokojivé odpovědi. Chtěl by sice „jednat správně“¹⁷⁹, ale i když si myslí, že ví, že se dopustil něčeho špatného, nakonec usoudí, že to „nechá plavat“.¹⁸⁰ Pokaždé by se totiž cítil stejně „mizerně“¹⁸¹, a raději bude i v budoucnu „dělat to, co se zrovna nejlíp hodí.“¹⁸² Přestože se Hucka ujala vdova Douglasová se slečnou Watsonovou, má dojem, že k nějaké výchově došlo až příliš pozdě, protože „když člověka nikdo nenaučí jednat správně, dokud je malý, nemá člověk potom žádnou čáku.“¹⁸³ V druhé situaci Huck znovu ocitá na vážkách. Až když Jima prodají podvodníci, které známe pod jen jako krále a vévodu, nad nimiž se při náročné cestě Huck a Jim předtím slitovali, se poprvé dozvídáme, jaký vztah vlastně chlapec k Jimovi má, respektive jak moc se posunul. Napsání onoho dopisu Huck napodruhé definitivně zavrhne. Hlavním důvodem ale není sobectví a strach o vlastní pověst, jak by se mohlo zdát: „A kromě toho, co by bylo se mnou? Všude by se rozkřiklo, že Huck Finn pomohl černochovi dostat se na svobodu; a kdybych se potom měl setkat s někým z našeho města, musel bych se hanbou do země

174 LESTER, Julius. "Morality and Adventures of 'Huckleberry Finn.'" *Mark Twain Journal*. Waco: Thomas A. Tenney, 1984. [online] č. 2 [2021-03-02] S. 44. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41641252.
ISSN 00253499

175 Tamtéž, s. 46

176 TWAIN, s. 78

177 Tamtéž, s. 79

178 Tamtéž, s. 80

179 Tamtéž, s. 80

180 Tamtéž, s. 80

181 Tamtéž, s. 80

182 Tamtéž, s. 80

183 Tamtéž, s. 80

propadnout.“¹⁸⁴ Huck byl ještě jednou trochu zmatený. Dokonce se uchýlil i k modlení, „abych viděl, mohu-li přestat být takový jakým jsem, a jestli se mohu stát hodným chlapcem.“¹⁸⁵ Přestože mu modlení nešlo, pomohlo mu odhalit jeho největší problém. Jak totiž přiznává, „nebyl čestný“¹⁸⁶. Ne ovšem tak, jak by se dalo očekávat, nýbrž proto, že „chtěl hrát na obě strany.“¹⁸⁷ Za svoje největší selhání tedy považoval, že „chtěl přimět svá ústa, aby řekla, že udělám, co je mou povinností a co se sluší a patří, a že půjdu a napíšu majitelce černocho a povím jí, kde černocho je; ale hluboko v sobě jsem věděl, že to je lež“.¹⁸⁸ Když potom Huck „sedl a přemýšlel“¹⁸⁹, ještě pořád dozníval jeho vnitřní souboj. Dlouho ho sužoval „obrovský a chromující pocit viny.“¹⁹⁰ Jak si ale začal vybavovat společné zážitky s Jimem z předchozích dnů, už se dalo předpovídat, jak bude jednat dál: „nějak jsem si nemohl vzpomenout na žádnou příhodu, která by mě proti němu zatvrdila.“¹⁹¹ Tento moment byl pro Hucka velmi klíčový, protože na Jima začal pohlížet z trochu jiného úhlu pohledu. Už se k Jimovi nechoval jen s bělošskou „nadřazeností“¹⁹², ale díky svým činům se stal se i Jimovým přítelem, což je možné si uvědomit i tehdy, kdy chlapec o Jimovi mluví s jinými lidmi. Z logických důvodů se Huck vyhýbá veřejným projevům své náklonnosti vůči Jimovi¹⁹³, protože se zdá, že přátelství Jima a Hucka !může přežít jen mimo organizovanou společnost.“¹⁹⁴ Po Jimově únosu se Huck dokonce nechá slyšet, že Jima považuje za „jediného černocho, kterého mám na světě“¹⁹⁵ a padne i slovo majetek, nicméně čtenáři je po tom všem, čím si oba prošli, jasné, že to, co pro Jima udělal

184 Tamtéž, s. 178

185 Tamtéž, s. 178

186 Tamtéž, s. 179

187 Tamtéž, s. 179

188 Tamtéž, s. 179

189 Tamtéž, s. 179

190 LEVY, Leo B. “Society and Conscience in Huckleberry Finn.” *Nineteenth-Century Fiction*. Oakland: University of California Press, 1964. [online] č. 4 [2021-03-02] S. 179. Dostupný z: www.jstor.org/stable/2932732. ISSN 00290564

191 TWAIN, s. 179

192 RUBENSTEIN, Gilbert M. “The Moral Structure of Huckleberry Finn.” *College English*. Urbana: National Council of Teachers, 1956. [online] č. 2 [2021-03-02] S 75. Dostupný z: www.jstor.org/stable/372502. ISSN 00100994

193 LACKEY, Michael. “Beyond Good and Evil: Huckleberry Finn on Human Intimacy.” *Amerikastudien / American Studies*. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 2002. [online] č.4, 2002 [2021-03-02] S. 496. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41157772 . ISSN 03402827

194 LEVY, s. 391

195 TWAIN, s. 181

Huck, není samozřejmost. Huck je chlapec, který musí čelit „dospělým nepřátelům“¹⁹⁶, a proto je jeho „odvaha a obětavost“¹⁹⁷ něčím výjimečným.

Na jednu stranu je něco pravdy na tom, že se Huckova situace s tou Jimovou srovnat nedá. Na stranu druhou je ale jejich společná zkušenost pro oba velmi důležitá. Jim touží po tom změnit svůj společenský status, ale Huck musí změnit sám sebe a dospět ke skutečnému a „bolestivému sebepoznání“.¹⁹⁸ Nikdy si pořádně nebyl jistý, kam vlastně zapadá nebo kam by patřit chtěl. Fakt, že Jima pozná osobně tak, jako nikdy předtím, a že teď opravdu záleží na tom, jak se on sám zachová, protože je Jimův osud v jeho rukou, ho naviguje směrem, kterým by se předtím možná ani on sám nevydal. Chlapec je nucen se rozhodovat velmi rychle a nakonec zvítězí jeho „lidskost“¹⁹⁹, která je opět v silném kontrastu k všudypřítomné „krutosti lidí k sobě navzájem“.²⁰⁰ Huckův „morální vývoj“²⁰¹ je tedy nezpochybnitelný, stejně jako Twainova „ironie“²⁰², když tehdejší „náboženský vzorec obrátil vzhůru nohama“.²⁰³ Naproti tomu přístup Toma Sawyera, který by se dal pokládat za Huckův vzor a autoritu, k níž vzhlíží nejvíc, už tak jednoznačný není. Tom navenek působí jako nezávislý a vychytralý rebel, ale v očích Hucka je Tom „chlapec způsobilý, slušný a dobře vychovaný; měl dobré jméno, o které by mohl přijít; měl doma příbuzné, kteří mají také dobré jméno; byl chytrý a žádný zbedněnec.“²⁰⁴ Pro Toma ale všechno byla spíš hra. Na začátku románu se Tom osudem Jima příliš netrápí – s Huckem naopak sdílí různé své nápady, jako například, že „by rád uvázal Jima ke stromu, jen tak pro legraci.“²⁰⁵ Proto se ke konci příběhu nad Tomovým rozhodnutím Huckovi pomoci najít a osvobodit uneseného prodaného Jima podivuje i sám Huck s tím, že „nerozuměl, proč se toho chce účastnit“.²⁰⁶ Asertivní a manipulátorský Tom se ale vyhýbá konkrétní odpovědi na Huckovu otázku, takže Huckovi nezbude nic jiného, než se přestat ptát a smířit se s tím, jak to je. Čtenář Tomovu motivaci může celkem snadno odhadnout už dřív,

196 RUBENSTEIN, s. 73

197 Tamtéž, s. 73

198 Tamtéž, s. 72

199 LEVY, s. 390

200 Tamtéž, s. 390

201 YATES, Norris W. “The ‘Counter-Conversion’ of Huckleberry Finn.” *American Literature*. Durham: Duke University Press, 1960. [online] č. 1, [2021-04-02] S. 10. Dostupný z www.jstor.org/stable/2922797. ISSN 00029831

202 Tamtéž, s. 10

203 Tamtéž, s. 10

204 TWAIN, s. 196

205 Tamtéž, s. 10

206 Tamtéž, s. 196

ale Huck se pravdu dozvídá až v předposlední kapitole, kdy se Tom prořekne svým příbuzným větou: „Dělal jsem to kvůli dobrodružství.“²⁰⁷ Ukazuje se, že na „knihomolského“²⁰⁸ Toma má velký vliv především četba, kterou se snaží sám v reálném životě žít. Většina jeho nápadů je tak inspirována fikcí, kterou šíří i mezi ostatními chlapci, včetně těch méně sečtělých a vzdělaných jako je právě Huck. Tomovu samolibost je možné zaregistrovat už když se chlapci domlouvají, že založí „lupičskou lupu“²⁰⁹, které bez demokratické diskuze automaticky dají název „Tlupa Toma Sawyera“.²¹⁰ Paradoxem je, že otroci měli zakázáno vzdělávat se, ale Tom Sawyer, kterému se tohoto privilegia dostává, roste do příslušníka další, již od dětství tak nějak „neúmyslně kruté“²¹¹ generace. Váhu a důsledky svých slov a činů, které mu připadají legrační, dobrodružné a napínavé, si „vynalézavý“²¹² a trochu „snílek“²¹³ Tom asi ještě dostatečně neuvědomuje, ale slyšet některé z jeho výroků právě z úst dospívajícího chlapce jsou dost šokující. Na dotaz, co bude hlavní náplní jejich skupiny, Tom odvěti: „Výhradně loupit a vraždit.“²¹⁴ Považuje to za „to nejlepší“.²¹⁵ A místy to vypadá, že hranice mezi fikcí a skutečným světem, v němž chlapci žijí, je velmi tenká: „Některé autority smýšlejí jinak, ale většina se shoduje v tom, že je nejlépe ty lidi zabít – až na některé, které přivedeme sem do jeskyně a které tu podržíme kvůli výplatnému.“²¹⁶ Zdánlivě prostší, ale realističtější Huck má tak nejspíš mnohem poctivější myšlení i úmysly. Nadto má Huck na rozdíl od „neměnného“²¹⁷ Toma „schopnost růstu“.²¹⁸

Nyní se ještě zaměříme na vyobrazení afroamerických otroků ve Twainově románu. Důležitou postavou je samozřejmě Jim, se kterým se seznamujeme ve druhé kapitole a jako jediný z otroků, kteří jsou vždy spíše stručně zmíněni, dostává trochu víc prostoru. Na rozdíl od bělošských postav je u otroků vždy známo pouze jejich křestní jméno. Otroci

207 Tamtéž, s. 240

208 BASSETT, John Earl. “Huckleberry Finn”: The End Lies in the Beginning.” *American Literary Realism*. Champaign: University of Illinois Press, 1984. [online] č. 1, [2021-04-02] S.90. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27746126. ISSN 00029823

209 TWAIN, s. 11

210 Tamtéž, s. 11

211 RUBENSTEIN, s. 76

212 Tamtéž, s. 76

213 Tamtéž, s. 76

214 TWAIN, s. 12

215 Tamtéž, s. 13

216 Tamtéž, s. 13

217 BASSETT, s. 90

218 Tamtéž, s. 90

nemají „žádné příjmení“²¹⁹, jehož absence odkazuje k tehdejšímu zcela „běžnému postupu“²²⁰, podobně jako použití „přivlastňovacího pádu“, které zase zdůrazňuje, že otrok má svého majitele. Typický příklad otrokářů z Jihu představují Grangerfordovi. Tato bohatá rodina aristokratického původu se Hucka ujala poté, co se s Jimem potopili a byli nuceni se dočasně rozdělit. Právě Grangerfordovi jsou důkazem toho, že otroků v zajetí bylo opravdu mnoho vzhledem k tomu, že každý člen „tam měl svého vlastního černocho, který mu posluhoval.“²²¹ Twain dále zmiňuje i existenci obchodů s otroky²²² a věrný skutečnosti je i spisovatelovo zachycení postupu při hledání uprchlých otroků. Twain v románu klade důraz především na „plakát“²²³, který udával popis otroka a rovněž finanční odměnu za jeho lapení. Autentičnost románu se zvyšuje také zohledněním odpůrců otroctví (například mladá dívka Mary Jane Wilksová, kterou trápí odloučení jisté rodiny otroků – konkrétně, „že matka a děti se už jakživ nespatri“²²⁴) a dále částečným vhladem do kultury černocho (Jimova pověřivost) i použitím slangu, jímž promlouvá jak Huck, tak Jim. Na *Dobrodružství Huckleberryho Finna* kritici většinou pohlížejí dvěma protichůdnými pohledy. Zatímco dřív byl titul relativně dobře přijat a vnímán jako „ironické zhodnocení americké rasové scény kolem roku 1884“²²⁵ a projev nesouhlasu a „protest jak proti časům, v nichž dílo vzniklo, tak předchozí době, do níž byl zasazen děj“²²⁶, v pozdějších letech začal budit čím dál tím větší kontroverzi. Současní kritici, zejména z řad Afroameričanů, Twainovi vyčítají nekorektní jazyk (především slova dnes považovaná za rasistická – „negro“²²⁷ a „nigger“²²⁸) a podle nich také přílišnou stereotypizaci černocho. Twain v jejich očích selhává, protože Jim je prezentován pouze jako jediný archetyp „černošského

219 DAWSON, Hugh J. “The Ethnicity of Huck Finn-and the Difference It Makes.” *American Literary Realism*. Champaign: University of Illinois Press, 1998. [online] č. 2, 1998 [2021-04-02] S.2. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27746723. ISSN 00029823

220 Tamtéž, s. 2

221 TWAIN, s. 92

222 Tamtéž, s. 154

223 Tamtéž, s. 177

224 Tamtéž, s. 156

225 BARKSDALE, Richard K. “History, Slavery, and Thematic Irony in ‘Huckleberry Finn.’” *Mark Twain Journal*. Waco: Thomas A. Tenney, 1984. [online] č. 2 [2021-04-02] S.20. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41641248. ISSN 00253499

226 NILON, Charles H.. “The Ending of ‘Huckleberry Finn’: ‘Freeing the Free Negro.’” *Mark Twain Journal*. Waco: Thomas A. Tenney, 1984. [online] č. 2 [2021-04-02] S. 21. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41641249. ISSN 00253499

227 THARP, Angela, and David E. E. Sloane. “An Analysis of Mark Twain's Use of Racial Terms When Describing African Americans.” *The Mark Twain Annual*. University Park: Penn State University Press, 2014. [online] č. 1 [2021-04-02] S. 83. Dostupný z: www.jstor.org/stable/10.5325/marktwaij.12.1.0083. ISSN 15530981

228 Tamtéž, s. 83

hrdiny“²²⁹, který „bělochům přichází vhod“²³⁰, protože je „zcela pasivní“²³¹ a neklade odpor, „nemá sebeúctu, důstojnost“²³² a zotročením a přiřazením k velké skupině jiných otroků byl zbaven i vlastní identity. Právě na vykreslení „dobráckých“²³³ černochoů v literatuře po Jimově vzoru někteří kritici dokonce nahlíží jako na jasný „propagandistický záměr“.²³⁴ Jiní autoři si ovšem stojí za názorem, že se nejedná o formu propagandy, nýbrž že část rozhořčeného a pohoršeného publika pouze „nepochopila autorovo ironické poselství,“²³⁵ které v sobě kniha ukrývá.

3.2.3 *Editha*

V českém prostředí není povídka s názvem *Editha* od amerického spisovatele, kritika a dramatika Williama Deana Howellsa tolik známá, nicméně v americkém literárním kánonu si zajistila pevnou pozici. Na následujících řádcích se pokusíme rozebrat, v čem tkví její síla, která v čtenářích rezonuje i po tolika letech dodnes.

Povídka dostala své jméno podle dívky Edithy Balcomové, protagonistky příběhu. Někteří kritici tvrdí, že je v povídce při bližším zkoumání možné najít prvky feminismu v podobě Edithina „boje za sexuální nezávislost a dominantní postavení.“²³⁶ Většina se nicméně dodnes shoduje spíše na tradičnějším čtení Howellovy povídky. V takovém případě je pak v příběhu možné spatřit autorův jasný protiválečný postoj, který z Edithy tematicky dělá především „protiválečnou povídku.“²³⁷ *Editha*, byť vyšla v Harper's Monthly až v roce 1905, je zasazena do roku 1898, kdy se odehrála španělsko-americká válka. V okamžiku, kdy jsou boje zahájeny, se poprvé seznamujeme s Edithou Balcomovou a jejím snoubencem Georgem Gearsonem. Povídka začíná setkáním této dvojice, během kterého George svou snoubenku informuje o tom, že španělsko-americká válka právě vypukla. Zpočátku oba k ozbrojenému konfliktu zaujímají zcela opačná

229 LESTER, s. 44

230 Tamtéž, s. 44

231 Tamtéž, s. 44

232 Tamtéž, s. 44

233 Tamtéž, s. 44

234 BARKSDALE, s. 17

235 Tamtéž, s. 20

236 FURIA, Philip. “‘Editha’: The Feminine View.” *American Literary Realism, 1870-1910*. Champaign: University of Illinois Press, 1979. [online] č.2, [2021-05-02] S. 278. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27745897. ISSN 00029823

237 BELLAMY, Michael O. “Eros and Thanatos in William Dean Howells's ‘Editha.’” *American Literary Realism, 1870-1910*. Champaign: University of Illinois Press, 1979. [online] č.2 [2021-05-02] S. 283. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27745898. ISSN 00029823

stanoviska. Zatímco George uvažuje zcela racionálně a z války má obavy, Edithina reakce je z úst ženy nečekaná a šokující. Na Georgovo sdělení Editha totiž odpoví: „Jak úžasné!“²³⁸ Edithin zaslepeně optimistický přístup plný falešných ideálů by čtenář intuitivně chtěl ve spojitosti s válkou přiřadit spíš k rysům mužského chování. George je ale v celé záležitosti paradoxně mnohem zdrženlivější než jeho snoubenka. Milenci nejprve vedou na téma války obsáhlý rozhovor z něhož je patrné, že George je ve svých reakcích mnohem umírněnější než Editha. Zdá se, že vyvíjí i větší snahu pochopit její úhel pohledu a na snoubenčiny argumenty odpovídá klidně, až „mdle“²³⁹ a odevzdaně. Editha si však neústupně trvá na svém. Příčinu Edithina nepochopitelného chování je možné najít v jejím „papouškování aktuálních novinových slovních obrátů“. Editha propagandistické novinové články považuje za natolik důvěryhodné, že bezmezně věří všemu, co píšou a vzdává se jakéhokoliv pokusu o formulaci vlastních názorů. Editha rezignuje na vlastní vyhodnocení situace, protože „nebyl čas vybrat vlastní slova“. Koneckonců po otřepaných frázích Editha už byla „hladová“, a dokonce „se jí líbila.“ Noviny Edithino přemýšlení zmanipulovaly až do té míry, že „ve válku věřila od začátku“. Španělsko-americká válka přitom samozřejmě nebyla prvním ozbrojeným konfliktem, který Spojené státy americké v devatenáctém století postihl. Tragické důsledky předchozích ničivých bojů ale Editha nijak nezohledňuje a nutnost války obhajuje podobně jako noviny s tím, že je nevyhnutelná, protože může jako jediná zajistit „osvobození lidem, kteří léta bojovali proti tomu nejtvrdějšímu útlačku.“ George válku vnímá jako „rozrušení míru ve světě“, avšak Editha je přesvědčená o tom, že „to žádný mír nebyl“, a když už k válce došlo, tak je k ničemu zpochybňovat „jak a proč“ – jediné, na co by se člověk podle Edithy měl v takové chvíli soustředit, je „naše země“ a vyjádření náležité podpory a patriotismu. Howells čtenářům nechává nahlédnout do mysli Edithy. Ta George totiž současně ve svojí hlavě neustále hodnotí. Editha si namlouvá, že „musí sama sebe zarazit, aby na George nenaléhala, ať už slovy nebo činy“, ale její touha splnit osobní sny a proměnit je ve skutečnost je až příliš urputná. Postupně se ukazuje, že Editha není upřímná ani k sobě. Howells svou ironii promítá zejména do Georgovy postavy, který Edithu přesvědčuje o opaku: „Vím, jak upřímná jsi a jak – kéž bych měl tvou stálou a rozhodnou povahu!“ George je povoláním právník, zatímco Editha je „jednodušší“, a tak se lze domnívat, že i to může být jedním z

238 HOWELLS, William Dean, ed. Ruth BARDON. *Selected Short Stories of William Dean Howells*. Athens: Ohio University Press, 1997. ISBN 0-8214-1194-2. S. 156

239 Tamtéž, s. 157

důvodů, proč na Edithu propaganda zapůsobila snáz než na jejího snoubence. Editha George shledávala „téměř dokonalým“, ale pořád chtěla víc – jejím největším přáním bylo, aby se George „zdokonalil sám“ a mohl tak „dovršit naplnění jejího ideálu.“ Tím byla Edithina představa, že muž, který se jí dvoří, musí „učinit něco úctyhodného“, čím by si ji naplno získal a byl jí doopravdy hoden. Editha a George již zasnoubeni byli, a zřejmě právě proto, že se jejich společná budoucnost blížila a z pořád do jisté míry abstraktního pojmu se začala nekompromisně stávat realita, Editha pořád necítila uspokojení, po kterém tak prahla. Umanula si tedy, že aby s Georgem opravdu mohli být spolu šťastni, George se musí stát „hrdinou, jejím hrdinou.“ V průběhu jejich konverzace je místy patrná Georgovo nerozhodnost. Dokonce přiznává, „skoro jako sám sobě“, že na válce může být i něco „půvabného“, protože „ve skrytu duše by každý muž někdy chtěl otestovat svou odvahu, aby věděl, jak by se zachoval.“ Editha ovšem Georgovo vyjádření považuje za „strašné“ a alibisticky prohlašuje, že si přeje, aby George vždy „věřil tomu, co považuje za správné“, a také říká následující: „Kdybych se tě někdy k něčemu pokoušela umluvit, беру to celé zpátky.“ Editha svoje přesvědčení dále opírá o víru – patrně cíleně, s vědomím toho, že George původně plánoval stát se kazatelem. Editha tedy tvrdí, že „Bůh chtěl, aby to byla válka“, což je podle George něco, „co lidé budou říkat“. Když se pak George zamýšlí nad možností, že „Bůh dal tento svět do péče lidí, aby s ním dělali to, co se jim zlíbí“, Editha ho osočuje z „rouhání“. Tento rozhovor vztah snoubenců nenávratně poznamenal a zároveň předznamenal další dění. Při konverzaci se s mou matkou je pak definitivně jasné, že Editha od svého původního záměru rozhodně nehodlá upustit. Edithina matka doufá, že George se válka nijak nedotkne, a že do ní nebude muset jít, ale její dcera vše vidí jinak. Z jejích krutých slov až mrazí: „A já doufám, že do ní půjde.“

Je tedy zřejmé, že Editha chce dosáhnout svého za každou cenu. Edithina matka z dceřiny reakce vytušila, že Edithino chování bude mít fatální následky: „Nuže, domnívám se, žeš udělala něco špatného, Editho Balcomová.“ Na to Editha chladně odpoví: „Nic jsem neudělala – zatím.“ Vypadá to, jak by si na jednu stranu Editha byla vědoma toho, že její činy budou mít strašlivý dopad. Na stranu druhou se ale zdá, že Editha si nic takového nemíní připustit, a tak se i nadále zarytě drží „patriotistických klišé“²⁴⁰, která se objevují i v dopise, jež se Georgovi rozhodne napsat. Jejím cílem je očividně nemít zodpovědnost a

240 BELLAMY, s. 283

nenést vinu, a tak je v dopise „všechno naznačeno a nic jednoznačně vysloveno.“²⁴¹ Editha dala Georgovi ultimátum, že muž, kterého si vezme „musí tuto zemi milovat nade všechno“.²⁴² Nakonec se „dočkala svojí odměny“²⁴³, protože George se nechal naverbovat. Je evidentní, že k tomu došlo tak, jako u většiny mladíků – pod vlivem alkoholu. Když se totiž Editha s Georgem setkala, byl „velmi veselý“.²⁴⁴ Novinu George sdělil i Edithiným rodičům. Matce jeho náhlá rozjařenost připadala „zvláštní“²⁴⁵, ale Edithin otec poznamenal, že bylo zcela adekvátní „právě zvolenému kapitánovi“.²⁴⁶ George na Edithu chvíli působil jako „cizinec“.²⁴⁷ Po vystřízlivění už ale zase byl „docela sám sebou“²⁴⁸ a bezpochyby na něj dolehla i závažnost jeho rozhodnutí – „vypadal bledě a spíše nemocně.“²⁴⁹ Vzít zpět už ho nemohl, ale ačkoliv se v jednu chvíli zdálo, že na válku změnil svůj názor, dozvídáme se, že ji pořád považuje za „krutou“.²⁵⁰ Dokonce je také konečně odhaleno, proč vlastně Georgovi válka připadala vždy tak „hloupá“²⁵¹: „Mojí matce se tohle líbit nebude. Vychovávala mě k tomu vnímat válku jako pošetilou i špatnou věc. Můj otec zažil celou občanskou válku a přišel v ní o paži.“²⁵² V Edithiných očích George stoupl – poprvé veřejně mluví o tom, jak George „zbožňovala“²⁵³, ale také mu připomíná, že nepatří nikomu, pouze „svojí zemi“²⁵⁴ a ujišťuje ho, že udělal správnou věc. Georgova zmínka o jeho otci a amputované ruce v dívce dokonce vyvolává absurdní „vzrušení“²⁵⁵, protože válka, do níž se chystá George, najednou působí skutečněji, nebezpečněji a tím pádem pro Edithu i atraktivněji. Když se George s Edithou loučil, Editha se soustředila především na to, jak „dobře“²⁵⁶ George v uniformě vypadal. Editha usilovala o to odlišovat se od „ostatních dívek“²⁵⁷, které při loučení „plakaly“²⁵⁸ a vše prožívala až se zarážejícím klidem.

241 HOWELLS, s. 160

242 Tamtéž, s. 160

243 Tamtéž, s. 160

244 Tamtéž, s. 161

245 Tamtéž, s. 162

246 Tamtéž, s. 162

247 Tamtéž, s. 162

248 Tamtéž, s. 162

249 Tamtéž, s. 162

250 Tamtéž, s. 163

251 Tamtéž, s. 159

252 Tamtéž, s. 163

253 Tamtéž, s. 163

254 Tamtéž, s. 163

255 Tamtéž, s. 163

256 Tamtéž, s. 164

257 Tamtéž, s. 164

258 Tamtéž, s. 164

Pozoruhodně vyrovnaně Editha přijala také zprávy o pozdější Georgově smrti. Měla sice „horečku, kterou od sebe očekávala, ale nezemřela v ní“²⁵⁹, stejně jako „ani neblouznila“²⁶⁰ a obecně se až podezřele „rapidně zotavila“. Howells Georgovu smrt nijak detailně nerozebírá a rovněž reakce jeho snoubenky, kterou jsme si právě shrnuli, je vylíčena až příliš stručně a stroze – jako by na Edithu ani neměla žádný větší vliv. K zásadnímu výjevu v povídce se dostáváme na jejím úplném konci. Editha musí navštívit Georgovu matku, protože mu slíbila, že pokud se mu něco stane, tak zprávu o Georgově smrti vyřídí osobně. Částečně žena synovu smrt dává za vinu právě jeho snoubence. Ani ona ale netruchlí tak, jak by se mohlo předpokládat. Záchvěv určité sympatie je ze strany Georgovy matky možné najít zde: „Já už jsem si jednou válkou prošla. Když ho do ní pošlete, nikdy nečekáte, že by ho mohli zabít.“²⁶¹ Skoro to zní, jako kdyby Georgova matka měla podobnou zkušenost jako Editha a sdílela „stejně pocity viny vůči Gearsonově otci“²⁶², kterých se nejde zbavit. George, který nepodléhal stejným falešným představám jako jeho snoubenka, se i přesto stal nepřímou obětí propagandy, a zároveň předmětem kontroly obou žen, které „George preferovaly mrtvého, než aby nad ním ztratily kontrolu“.²⁶³ V této pomyslné hierarchii kontroly ovšem obě ženy zůstávají nadále.

259 Tamtéž, s. 165

260 Tamtéž, s. 165

261 Tamtéž, s. 167

262 FURIA, s. 281

263 Tamtéž, s. 281

Závěr

V teoretické části této bakalářské práce byl nejprve vysvětlen pojem propaganda, jeho stručná historie a typologie. Následovně byl přiblížen historický kontext Spojených států amerických na přelomu 19. a 20. století, jehož znalost je klíčová pro analýzu vybraných literárních děl, která byla podrobně probrána v části praktické.

Zkoumanými díly byla novela *Daisy Millerová* od Henryho Jamese, román *Dobrodružství Huckleberryho Finna* napsaná Markem Twainem, a také povídka s názvem *Editha*, která vznikla z pera Williama Deana Howellsa. V každém z těchto děl je buď možné najít přímý odraz doby, v níž vznikala, nebo zachycení problémů, které se ve společnosti již pár let vyskytovaly a autoři je zachytili s drobným zpožděním. Henry James se ve svojí novele zaměřil jak na komplikovanost vztahů mezi méně konvenční americkou a tradičnější, konzervativnější evropskou kulturou, tak na problematiku souvisejícího nekompromisního diktátu společnosti i unáhlených a neopodstatněných úsudků a pomluv. Spisovatel vycházel částečně z osobní zkušenosti a jeho pohled by se tak do jisté míry dal považovat za subjektivní, a tím pádem i mírně zkreslený, nicméně autorův pravý záměr unikál především jeho současníkům. V jejich očích zůstal Jamesův latentní patriotismus spíše nepochopen, stejně jako jeho pokus o víceméně spravedlivé poukázání na stinné stránky obou kultur. Ač má totiž Henry James jasné sklony k vlastenectví a klady Ameriky promítl do ostatními postavami zavržené Daisy, její zápory (a především pak chybné jednání v podobě ovlivňování názorů již v raném věku) se pokusil vystihnout v postavě mladšího bratra Daisy, Randolpha. I Twainův román *Dobrodružství Huckleberryho Finna* v sobě skrývá poselství, které by čtenáři nejprve mohlo unikat. Na povrchu se sice titul tváří skoro jako dobrodružná kniha pro děti, avšak její skutečný příběh je mnohem hlubší a při důkladnějším prozkoumání je patrné, na co všechno Mark Twain ve svém románu narážel. Z dnešního pohledu román dokonce budí kontroverzi. Téma rasismu nabylo v poslední době opět na velké aktuálnosti. Někteří kritici, zejména afroamerického původu, tak mají Twainovi za zlé, že obraz černošských otroků je až příliš banální – skoro takový, jako by ho vykreslila dobová propaganda, a také, že se vůči otroctví celkově buď nevymezil dostatečně nebo až příliš pozdě. Nicméně právě i pohled kritiků ale může působit trochu zaujatě vzhledem k tomu, jak citlivé a osobní téma pro ně otroctví představuje. Nadto Twainovi nelze upřít, že by svůj nesouhlas vůbec nevyjádřil. Román je totiž plný naděje ve formě prozření hlavního protagonisty. Přesto, že je Huckleberry Finn bělošský chlapec,

nakonec je schopný porozumět a ztotožnit se s uprchlým otrokem Jimem, který se snaží společnosti uniknout stejně naléhavě. Huckův boj proti paradoxům tehdejších společenských norem, které spousta lidí považovala za správné, byť tomu tak doopravdy vlastně vůbec nebylo, je o to důležitější, emotivnější a působivější, že se týká dvou protichůdných stran chlapcova uvažování – té, která je ovlivněna propagandou, i druhé, s níž se Huck navrácí k jádru svojí vlastní podstaty a naslouchá hlasu svého srdce. Zároveň však Twain objektivně vykresluje a přibližuje skutečnosti věrný obraz propagandy, která většinu společnosti vedla k onomu zmanipulovanému myšlení. Poslední zkoumané dílo přináší ještě trochu jinou perspektivu. Povídka *Editha* jasně ukazuje autorův odpor k válce jako takové, válečné propagandě a selhání médií – konkrétně novin, které v tomto směru sehrály zřejmě nejzásadnější roli. Zatímco je konec povídky tragický podobně jako v *Daisy Millerové* a propagandě rovněž podléhá hlavní postava tak, jako tomu bylo v *Dobrodružství Huckleberryho Finna*, na rozdíl od zbylých děl je dozvuk *Edithy* snad ještě o něco silnější v tom, že stejnojmenná protagonistka Editha se v průběhu celé povídky vlastně vůbec nezmění. Místo toho je pořád tak děsivě statická a natolik poznamenaná propagandou, která v ní vyvolala falešné iluze s nevratnými, doslova fatálními následky, že již nemá šanci uniknout a dospět k nějakému uvědomění.

Ačkoliv se umění nejednou stalo propagandistickým nástrojem a literatura není výjimkou, díla probíraná v této bakalářské práci jsou důkazem toho, že literatura může až nebezpečnou moc slov proměnit i v užitečnou a účinnou formu boje proti propagandě.

Summary

In the theoretical part of this bachelor thesis, the term and the concept of propaganda, its brief history and typology were explained. Subsequently, the historical background and context of the United States of America at the turn of the 19th and 20th centuries were summarized as this knowledge, including the biggest social problems and most important events at that time, is crucial for the analysis of selected literary works which were explored in more detail in the practical part of the thesis.

The works that were discussed in this thesis were following: a novella *Daisy Miller* by Henry James, a novel *The Adventures of Huckleberry Finn* written by Mark Twain, and last but not least a short story called *Editha* from the pen of William Dean Howells. In each of these works it is possible either to find a direct reflection of the times it was created in or the depiction of problems that have already existed in the society for a few years and the authors have captured them with a slight delay. In his novella, Henry James focused on the complexity of the relationship between less conventional American culture and more traditional and conservative European culture, as well as on the issue the related uncompromising dictate of society, and hasty, unsubstantiated judgments and slanders. *Daisy Miller* was partly based on the author's similar personal experience. Therefore, his point of view could be considered to some extent as too subjective yet James's true intention passed rather unnoticed by his contemporaries. Thus, his latent patriotism along with the attempt to describe good but also bad sides of both American and European cultures remained misunderstood despite the fact that Henry James has clearly projected his patriotism into Daisy, who was condemned by the majority of other characters. Although Daisy represented the positive aspects of America, James did capture its negatives and the danger of propaganda in the character of Daisy's younger brother Randolph. Mark Twain's novel, *The Adventures of Huckleberry Finn*, also contains a message that the reader may not pay attention to at first. On the surface, the novel could seemingly classify as an adventure book for children. Nevertheless, at a closer look it is revealed what the author really wanted to express. Moreover, from today's point of view, the novel is even regarded as somewhat controversial as the topic of racism has recently become very sensitive and relevant again. Some critics, especially those of African-American ancestry, accuse Twain of a very simplified image of a black slave. They even compare his portrayal to that created by propaganda at that time which was widespread and

predominant. Furthermore, critics claimed that Twain's attitude towards slavery either was not sufficiently denouncing or that it was released way too late. However, even the critics' perspective may seem a little biased given how personal the topic of slavery is for them. Besides, Twain's disagreement with slavery cannot be denied altogether because his novel is full of hope in the form of the protagonist Huck's awakening. Huck may be the „white boy“ in the story but ultimately he is truly able to understand and in a way even relate to the runaway slave Jim who is trying to escape the society just as much. In addition to that, Huck's struggle against the paradoxes of the then social norms is crucial, emotional and impressive also because it concerns the contradictory parts of his own contemplation – one part being influenced by others while the other being true to himself, following his heart and rediscovering his original nature. Even though at the same time Twain manages to quite objectively depict the true and undistorted image of propaganda that successfully manipulated thinking of the majority of American society. The last examined literary work, a short story *Editha*, offers a slightly different angle as it unquestionably shows author's opposition to war in general, war propaganda and the failure of media, specifically the newspapers, which in this regard played probably the most important role. While the end of *Editha* is tragic as in *Daisy Miller*, and the main character is subject to propaganda as in *The Adventures of Huckleberry Finn*, unlike the previous works, *Editha* resonates even strongly as its protagonist of the same name does not change at all throughout the whole story. Instead, Editha remains horrifyingly static, and irretrievably affected by propaganda, which has created false illusions with literally fatal consequences, that she has simply no longer has a chance to escape and become rationally conscious of all the damage that has been done.

Although art has often become a tool of propaganda and literature makes no exception, the works discussed in this thesis prove that literature does not only have to be misused but the dangerous power of words can be turned into something good, useful yet equally effective, too to fight propaganda back.

Použitá literatura

Primární zdroje

- JAMES, Henry. *Daisy Miller*. Harmondsworth: Penguin Books, 1986. 126 s. ISBN 978-0-140-43262-6
- HOWELLS, William Dean, ed. Ruth BARDON. *Selected Short Stories of William Dean Howells*. Athens: Ohio University Press, 1997. 272 s. ISBN 0-8214-1194-2.
- TWAIN, Mark. *Dobrodružství Huckleberryho Finna*. [online] Brumovice: Carpe Diem, 2016. 245 s. [cit. 3.2.2021] Dostupné z: www.kosmas.cz v PDF. Rovněž dostupné v epub a mobi.

Sekundární zdroje

- BARKSDALE, Richard K. "History, Slavery, and Thematic Irony in 'Huckleberry Finn.'" *Mark Twain Journal*. Waco: Thomas A. Tenney, 1984. [online] č. 2 [2021-04-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41641248. ISSN 00253499
- BASSETT, John Earl. "'Huckleberry Finn': The End Lies in the Beginning." *American Literary Realism*. Champaign: University of Illinois Press, 1984. [online] č. 1, [2021-04-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27746126. ISSN 00029823
- BELLAMY, Michael O. "Eros and Thanatos in William Dean Howells's 'Editha.'" *American Literary Realism, 1870-1910*. Champaign: University of Illinois Press, 1979. [online] č.2 [2021-05-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27745898. ISSN 00029823
- BERNAYS, Edward. *Propaganda*. New York: Ig Publishing, 2005. 168 s. ISBN 0-970-31259-8.
- BOYER, Paul S. *American History: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2012. 184 s. ISBN 978-0-19538-914-2 .
- CANADA, Mark. *Literature and Journalism in Antebellum America: Thoreau, Stowe and Their Contemporaries Respond to the Rise of the Commercial Press*. New York: Palgrave Macmillan. 203 s. ISBN 978-1-349-29353-7 S. 3.
- CASSIDY, John. "AMERICA AND INNOCENCE: Henry James and Graham Greene." *Blackfriars*. New Jersey: Wiley, 1957. [online] č. 447 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/43816874. ISSN 1741-2005

- CUNNINGHAM, Stanley B. *The Idea of Propaganda: A Reconstruction*. Westport: Greenwood Publishing Group, 2002. 248 s. ISBN 0-275-97445-6.
- DAWSON, Hugh J. "The Ethnicity of Huck Finn-and the Difference It Makes." *American Literary Realism*. Champaign: University of Illinois Press, 1998. [online] č. 2, 1998 [2021-04-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27746723. ISSN 00029823
- DEAKIN, Motley F. "Daisy Miller, Tradition, and the European Heroine." *Comparative Literature Studies*. University Park: Penn State University Press, 1969. [online] č. 15284212 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/40467801. ISSN 15284212
- DOOB, Leonard W.. *Public opinion and propaganda*. New York: Henry Holt & Co., 1948. 600 s. ISBN 978-0-208-00513-7.
- DRTILOVÁ, Jana a František Koukolík. *Základy stupidologie: Život s deprivanty II*, Praha: Galen, 2002. ISBN 80-7262-078-9. S. 116-117
- DULLES, Foster Rhea. "A Historical View of Americans Abroad." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Washington: Sage Publications., 1966. [online] č. 368, 1966 [cit. 2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/1036917. ISSN 00027162
- DUNBAR, Viola R. "The Revision of Daisy Miller." *Modern Language Notes*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1950. [online] č. 5 [2021-03-02] Dostupný z : www.jstor.org/stable/2909536. ISSN 1080-6598
- ELLUL, Jacques. *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York: Random House USA, 1973. 320 s. ISBN 0-394-71874-7.
- FURIA, Philip. "'Editha': The Feminine View." *American Literary Realism, 1870-1910*. Champaign: University of Illinois Press, 1979. [online] č.2, [2021-05-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/27745897. ISSN 00029823
- JOHNSON-CARTEE, Karen S. *Strategic Political Communication: Rethinking Social Influence, Persuasion and Propaganda*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2004. 248 s. ISBN 0-742-52882-0.
- JOWETT, Garth S., Victoria O'Donnell. *Propaganda and Persuasion*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2012. 396 s. ISBN 978-1-4129-7782-1.

- LACKEY, Michael. "Beyond Good and Evil: Huckleberry Finn on Human Intimacy." *Amerikastudien / American Studies*. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 2002. [online] č.4 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41157772. ISSN 03402827
- LASSWELL, Harold D. *Propaganda Technique in the World War*. New York: P. Smith, 1938. ISBN 978-1-61427-506-8. 233 s.
- LESTER, Julius. "Morality and Adventures of 'Huckleberry Finn.'" *Mark Twain Journal*. Waco: Thomas A. Tenney, 1984. [online] č. 2 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41641252. ISSN 00253499
- LEVY, Leo B. "Society and Conscience in Huckleberry Finn." *Nineteenth-Century Fiction*. Oakland: University of California Press, 1964. [online] č. 4 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/2932732. ISSN 00290564
- LIPPMANN, Walter. *Public opinion*. New York: Macmillan, 1922. 427 s.
- MCCORMICK, John O. "The Rough and Lurid Vision: Henry James, Graham Greene and the International Theme." *Jahrbuch Für Amerikastudien*. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 1957. [online] č. 2 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41154981. ISSN 00752533
- NILON, Charles H.. "The Ending of 'Huckleberry Finn': 'Freeing the Free Negro.'" *Mark Twain Journal*. Waco: Thomas A. Tenney, 1984. [online] č. 2 [2021-04-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/41641249. ISSN 00253499
- ROGGENKAMP, Karen. *Narrating the News: New Journalism and Literary Genre in Late Nineteenth-century American Newspapers and Fiction*. Kent: Kent State University Press, 2005. ISBN 978-0-873-38826-9
- ROSS, Sheryl Tuttle. *Understanding Propaganda: The Epistemic Merit Model and Its Application to Art*. *Journal of Aesthetic Education*. Champaign: University of Illinois Press, 2002. [online] č.1 [2021-01-02]. Dostupný z www.jstor.org/stable/3333623. ISSN 0021-8510
- RUBENSTEIN, Gilbert M. "The Moral Structure of Huckleberry Finn." *College English*. Urbana: National Council of Teachers, 1956. [online] č. 2 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/372502. ISSN 00100994
- SCHNEIROV, Matthew. *Popular Magazines, New Liberal Discourse and American Democracy, 1890s – 1914*. *The Journal of the Gilded Age and Progressive Era*.

- New York: Cambridge University Press, 2017. [online] č. 16 [cit. 2021-02-02].
Dostupný z: doi:10.1017/S1537781416000694. ISSN 1537-7814
- SMITH, Tom W., a Seokho Kim. "The Vanishing Protestant Majority." *Journal for the Scientific Study of Religion*. New Jersey: Wiley, 2005. [online] č.2 [cit. 2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/3590542 . ISSN 1468-5906
- SCHRIBER, Mary Suzanne. "TOWARD DAISY MILLER: COOPER'S IDEA OF 'THE AMERICAN GIRL.'" *Studies in the Novel*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1981. [online] č.3 [2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/29532104. ISBN 1934-151.
- STAFFORD, William T. "Henry James the American: Some Views of His Contemporaries." *Twentieth Century Literature*. Durham: Duke University Press, 1955. [online] č. 2 [cit. 2021-03-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/440971. ISSN 23258101
- THARP, Angela, and David E. E. Sloane. "An Analysis of Mark Twain's Use of Racial Terms When Describing African Americans." *The Mark Twain Annual*. University Park: Penn State University Press, 2014. [online] č. 1 [2021-04-02]. Dostupný z: www.jstor.org/stable/10.5325/marktwaij.12.1.0083. ISSN 15530981
- WELLS, H.G. *Guide to the New World: A Handbook of Constructive World Revolution*. London: Victor Gollancz, 1941.
- WRAY, Matt. *Not Quite White: White Trash and the Boundaries of Whiteness*. Baltimore: Duke University Press, 2006. 229 s. ISBN 978-0-82233-873-4.
- YATES, Norris W. "The 'Counter-Conversion' of Huckleberry Finn." *American Literature*. Durham: Duke University Press, 1960. [online] č. 1 [2021-04-02]. Dostupný z www.jstor.org/stable/2922797. ISSN 00029831

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Bílková Monika	Razítko podatelny: <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">30 -05- 2019 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td style="text-align: center;">23P Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	30 -05- 2019 -1-	Čj:	23P Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		30 -05- 2019 -1-							
Čj:		23P Příloh:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2017/2018									
E-mail diplomantky/diplomanta: 39057956@fsv.cuni.cz									
Studijní obor/forma studia: Mediální a komunikační studia									
Předpokládaný název práce v češtině: Počátky propagandy a její obraz ve vybraných amerických literárních dílech a novinách přelomu 19. a 20. století									
Předpokládaný název práce v angličtině: The Beginnings and the Image of Propaganda Through Chosen American Literary Works and Newspapers at the turn of the 19th Century									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezi) LS 2019/2020									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Tato práce se pokusí o popsání počátků propagandy, stručného vymezení tohoto pojmu v kontextu anglofonní, respektive konkrétně americké společnosti na přelomu 19. a 20. století, a především jejího vyobrazení ve vybraných a literárních dílech a médiích. Budou uvedeny a ilustrovány konkrétní případy v konkrétních titulech a novinách. Práce se rovněž bude snažit nastínit celkové situace na přelomu 19. a 20. století, důraz bude kladen především na americkou společnost a její problémy, a také jejich vliv na dnešní dobu, jejich pozůstatky, vývoj a odraz.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Propaganda – vysvětlení, základní vymezení pojmu 1.1 Historie a chronologie propagandy v literatuře obecně 1.2. Historie a chronologie propagandy v médiích obecně 1.3 Počátky propagandy v Americe 2. Americká společnost na přelomu 19. a 20. století 2.1. Všeobecný historický a kulturní kontext 2.2. Zásadní média tehdejší doby – základní představení vybraných novin 2.3. Zásadní autoři tehdejší doby – základní představení vybraných literárních děl 2.5. Odraz vývoje propagandy v literatuře a médiích - odkaz 3. Konkrétní literární díla a jejich rozbor 4. Konkrétní média a jejich rozbor 4. Pokus o formulování základních typologických počátků propagandy v americké literatuře a v médiích - rozdělení, srovnání a shrnutí, vyvození všeobecného závěru									
Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy): Materiál ke kvalitativnímu rozboru: literární díla - <i>Vyvrženci z Poker Flat</i> (1869), <i>Dobrodružství Huckleberryho Finna</i> (1884), <i>The Blue Hotel</i> (1898), <i>Editha</i> (1905), některá média (zkoumané období: přelom 18. a 19. století, do první světové války) – <i>New York World</i> , <i>Examiner</i> , <i>New York Sun</i>									
Postup (technika) při zpracování materiálu: Analýza jednotlivých literárních děl a médií se zaměřením na identifikaci základních typologických									